

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 9

ANDRA KAMMAREN

1965

23—26 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 23 februari

Svar på frågor av:	sid.
herr Hamrin i Jönköping ang. representationen i den beslutade utredningen rörande abortlagstiftningen.....	5
herr Gustafsson i Stockholm ang. polismyndigheternas undersökning rörande de s. k. abortresorna till Polen.....	6
Svar på interpellationer av:	
herr Blidfors ang. vägtrafikbeskattningen.....	8
herr Gustafsson i Uddevalla ang. färjetrafiken mellan Sverige och de nordiska grannländerna.....	8
Svar på frågor av:	
herr Jonsson ang. förenkling av deklara-tionsförfarandet för folkpensionärer.....	9
herr Holmberg ang. anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna.....	10
herr From ang. tidpunkten för delgivande av inkallelse till första värnpliktstjänstgöring.....	12
herr Wiklund ang. begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation.....	14
herr Holmberg ang. uttagandet av överförmyndararvode på folkpension eller jämförbara förmåner.....	17
herr Andersson i Örebro ang. personalförstärkning å länsstyrelsernas varuskattekontor.....	17
Interpellationer av:	
herr Börjesson i Falköping ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.....	20
herr Lorentzon ang. utbyggnad av cellulosaindustrien i Ådalen.....	21

Interpellation av:

herr Gustafsson i Kårby ang. förbättringslånen för upprustning av åldringsbostäder	23
herr förste vice talmannen von Friesen ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige	23
herr Grebäck ang. bostadsbyggandet i Stockholms län utanför storstockholmsområdet	24
Meddelande om enkla frågor av:	
herr From ang. betjäningen å statens järnvägars ellok, m. m.	26
herr Rimmerfors ang. utbyte av statens järnvägars personvagnar med träkaross	26
herr Hyltander ang. enmansbetjäningen å lok till snälltåg	26
herr Persson i Heden ang. fria läkemedel mot neurosedynskada	26

Onsdagen den 24 februari

Meddelande ang. plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden	26
Utgifterna inom finansdepartementets verksamhetsområde:	
Väckta motioner om statsbidrag till vissa tobakshandlare	27
Bidrag till Internationella utvecklingsfonden	30
Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten	31
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Eliasson i Sundborn ang. de höjda fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på inkomstprövade pensionsförmåner	36
fru Ryding ang. förhöjning av livräntebeloppen inom yrkesskadeförsäkringen	36
herr Andersson i Örebro ang. viss inskränkning av de militära övningarna inom fritidsområdet vid Kilsbergen	36

Fredagen den 26 februari

Svar på interpellation av herr Börjesson i Falköping ang. enmansbetjäningen på snälltågslök, m. m., samt på frågor av herr From ang. betjäningen å statens järnvägars ellok, m. m., herr Rimmerfors ang. utbyte av statens järnvägars personvagnar med träkaross och herr Hyltander ang. enmansbetjäningen å lok till snälltåg	27
Meddelande om enkel fråga av herr Jönsson i Ingemarsgården ang. möjlighet för vissa värnpliktiga att utbyta militärtjänst mot tjänstgöring som provinsialläkare	46

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 februari

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 7, rörande utgifterna inom finansdepartementets verksamhetsområde.....	27
— nr 12, rörande utgifterna inom civildepartementets verksamhetsområde.....	31
— nr 13, om anslag till oförutsedda utgifter.....	31
— nr 14, ang. för flera huvudtitlar gemensamma frågor.....	31
— nr 15, om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten.....	31
— nr 19, ang. utgifter på tilläggsstat II (justitiedepartementet).....	34
— nr 20, ang. utgifter på tilläggsstat II (försvarsdepartementet).....	34
— nr 21, ang. utgifter på tilläggsstat II (kommunikationsdepartementet).....	34
— nr 22, ang. utgifter på tilläggsstat II (finansdepartementet).....	34
— nr 23, ang. utgifter på tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet).....	34
— nr 24, ang. utgifter på tilläggsstat II (handelsdepartementet).....	35
— nr 25, ang. utgifter på tilläggsstat II (inrikesdepartementet).....	35
— nr 26, ang. fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.....	35
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.....	35
— nr 2, ang. granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.....	35
— nr 3, ang. fortsatt giltighet av lagen om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.....	35
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag.....	35
— nr 2, om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen.....	35

Tisdagen den 23 februari

Kl. 15.30

§ 1

Svar på fråga ang. representationen i den beslutade utredningen rörande abortlagstiftningen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Hamrin i Jönköping har frågat statsministern, om han vill ge en försäkran om att även företrädare för den kristna opinionen kommer att beredas plats i den utredning rörande abortlagstiftningen som skall tillsättas.

Sedan frågan överlämnats till mig för besvarande får jag meddela, att skilda meningsriktningar så långt möjligt kommer att bli företrädda i utredningen. Jag ämnar därför i sedvanlig ordning vända mig till partiledarna för att erhålla förslag på ledamöter i utredningen.

Vidare anförde:

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för att min fråga nu blivit besvarad, även om jag måste tillägga att det besked som getts, kanske inte är så entydigt och klart som jag hade önskat. Jag ber att med några få ord få motivera varför jag tillåter mig ha den meningen.

Att jag skyndade mig att ställa denna fråga, skall ses mot bakgrunden av det — såsom jag ser det — alarmerande faktum, att hela den aktuella offentliga debatten — i press, i radio, i TV — rörande vår abortlagstiftning och dess tillämpning fått en ytterst betänklighetsfulla, som kunnat ge intryck av att

opinionen i denna fråga är mer eller mindre likriktad, att här egentligen inte rymts några schatteringar, några från varandra avvikande värderingar. Men så är läget uppenbarligen inte alls. Här finns förvisso utomordentligt viktiga principiella skiljelinjer, radikalt olika värderingar på centrala punkter, och jag förmenar alldeles bestämt att hela frågan till sin natur är sådan, har en sådan djupdimension — om jag får använda det uttrycket — att det ingalunda är självklart att kravet på allsidighet i en blivande utredning tillgodoses genom en kommitté, som med hänsyn till sin sammansättning bestämts av sedvanliga parlamentariska överväganden och som komme att rymma företrädare främst för medicinsk och juridisk sakkunskap.

Jag är medveten om att det också med en sådan uppläggning *kan* sörjas för att även de värderingar kommer att bli beaktade, som jag med min hemställan till statsministern avsett att fästa uppmärksamheten på. Men, herr justitieminister, jag tillåter mig likväl att ha den meningen, att det just i denna fråga finns en klart kristen aspekt av alldeles speciellt slag och en stark kristen opinion, som på ett mera självständigt och pregnant sätt borde bli representerad i en blivande utredning. Det syntes mig i varje fall riktigast och mest ändamålsenligt, att den mening, som jag här har och som jag tror delas av icke så få i detta land, kom till uttryck *före* och inte *efter* utredningens tillsättande.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag är helt ense med herr Hamrin i Jönköping om att vi haft

Svar på fråga ang. polismyndigheternas undersökning rörande de s. k. abortresorna till Polen

en utomordentligt livlig debatt på detta område sedan ungefär ett år tillbaka. Under denna tid har det också framkommit åtskilliga förslag till ändringar i lagstiftningen — i den ena eller den andra riktningen. Det ligger givetvis i denna problematikens natur att åsikterna gärna tillspetsas till principståndpunkter, medan man kanske i debattens hetta ibland kommer bort ifrån de faktiska förhållandena. När jag sade att jag tänkte vända mig till partiledarna för att få förslag till ledamöter i utredningen, gjorde jag det i den fasta förvisningen om att inom den svenska riksdagen alla olika meningsriktningar i denna fråga är företrädda.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. polismyndigheternas undersökning rörande de s. k. abortresorna till Polen

Ordet lämnades på begäran till

Tillförordnade chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Stockholm har frågat mig, om jag anser att det finns anledning att vidta åtgärder med hänsyn till den kritik som riktats mot polisen i samband med undersökningen rörande de s. k. abortresorna till Polen.

Med anledning härav vill jag till en början konstatera, att det är åklagarmyndigheterna som beslutat undersökningen och de åtgärder, som vidtagits i samband med denna. De polismän som medverkat i undersökningen har inte kunnat vägra att verkställa åklagarens beslut. Det sätt på vilket beslutet verkställts har enligt vad som framhållits av dem som är inblandade i saken inte gett anledning till någon som helst anmärkning.

Mot denna bakgrund måste man beklaga de angrepp som riktats mot polisen i detta sammanhang och som bl. a. tagit sig uttryck i att man försökt hos allmänheten frammana bilden av polisen som hänsynslösa människojägare. Det är naturligt att man inom polisen reagerat starkt mot dessa orättfärdiga och ovederhäftiga angrepp.

Mitt svar på frågan blir alltså, att det inte finns anledning till kritik mot polisen för dess åtgärder i detta sammanhang.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret på min fråga.

Jag skall inte här lägga mig i den mycket infekterade diskussion som har förts på sista tiden, huruvida förundersökningarna i anledning av abortresorna till Polen är befogade eller inte. Vad jag reagerat emot är det sätt på vilket man i den allmänna debatten och även på håll, där man skulle kunnat vänta sig bättre, har satt polisen i skottgluggen och menat att det är polisen som är ansvarig för dessa undersökningar. Det är ju, som statsrådet Palme säger, inte polisen som avgör detta, utan det sker på order av åklagarmyndigheten. Det är alltså den sistnämnde och inte polismyndigheterna, som bär ansvaret för åtgärderna.

Jag tycker att det är beklagligt att folk i allmänhet har fått den snedvridna föreställningen, att det är polismyndigheten ensam som avgör sådana saker som att förundersökning och husrannsakan skall företagas. Jag skall, som sagt inte lägga mig i diskussionen, huruvida åtgärderna är befogade eller inte, men det kanske ändå kan finnas anledning att göra en reflexion i anledning av den debatt som har förts. Är det tillfredsställande att en ensam

Svar på fråga ang. polismyndigheternas undersökning rörande de s. k. abortresorna till Polen

Åklagare skall ha den slutgiltiga beslutanderätten i en för den personliga integriteten så allvarlig sak som en husrannsakan är? Skulle man inte kunna tänka sig att det för en husrannsakan skulle krävas ett samstämmigt beslut av åklagaren och exempelvis polismästaren i vederbörande distrikt och att, om dessa två inte skulle komma överens, avgörandet finge hänskjutas exempelvis till rikspolischefen eller någon annan?

Jag tror som sagt att det är nödvändigt att se över denna enmansbeslutanderätt i en så allvarlig fråga som det här gäller.

Tillförordnade chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag skall inte närmare gå in på det som herr Gustafsson i Stockholm senast var inne på, men i anslutning till vad han sade skall jag göra några principiella reflexioner.

I en demokrati måste ämbetsmäns och myndigheters åtgärder självfallet ofta bli föremål för kritik; det är nyttigt och nödvändigt. Ibland blir kritiken skarp och känsloladdad. Den får en suggestiv kraft bl. a. genom reportage och bilder i tidningar och television. Ett sådant konstaterande innebär i och för sig ingen kritik av nyhetsförmedlingens organ. Denna kritik och den debatt som den utlöser får färg och motivering av skilda värderingar, skillnader i verklighetsuppfattning, olikheter i tolkningen av lagars och bestämmelsers innebörd. Så skall det vara.

Ibland slår kritiken emellertid helt fel, därför att den inte beror på skillnader i värderingar utan helt enkelt på bristande kunskap och bristande information. Ofta är gränslinjen härvidlag suddig, men i detta fall är den så klar att den ger möjlighet att renodla principproblemet.

Det är för mig uppenbart att kritiken mot polisen i detta fall — i den mån

den inte förestavas av ren illvilja — beror på bristande information. Man har inte känt till att polisen enbart haft att verkställa ett av annan fattat beslut. Så har polisen oförskyllt ställts i skottgluggen och blivit föremål för en kritik som egentligen haft lagstiftarna eller annan myndighet som mål. Man har gett sig på fel instans, och det har därvidlag tyvärr förekommit en del mycket grova övertramp. Någoting som kallar sig Folkpartiets ungdomsförbund i Stockholm delade t. ex. ut flygblad med en bild av en polis med dragen sabel. Detta flygblad måste vid varje sakligt bedömande framstå som klart kränkande. Det måste väl anses ha sin grund i en olycklig kombination av bristande kunskaper och dåligt omdöme. Detta lämnar jag emellertid därhän; det får vederbörande parti klara upp efter förmåga.

Intressantare är emellertid de ansvariga politikernas roll i sammanhanget. Det kan ju synas frestande för politikererna att begagna tillfället att rida på indignationens vågor, försöka kamma hem någon liten publicistisk eller politisk framgång genom att försöka vara värst och därvid offra sakinformationen. Det är lätt att ge sig på polisen och det finns alltid någon plattform till reds.

Men då sviker politikern sin förpliktelse i dubbel mening. Han — eller hon — sviker förpliktelsen mot allmänhetens krav på korrekt information: att tala om hur det förhåller sig. Han eller hon sviker också lojaliteten mot de tjänstemän som man förpliktat att tillämpa de lagar som riksdagen stiftat. Vi har naturligtvis rätt att kräva lojalitet av tjänstemän, inte mot någon person men mot det samhälle de tjänar och mot de lagar de tillämpar. Vi kan inte försvara dem i varje läge — de har sitt ansvar enligt lagens föreskrifter — men de har rätt att kräva den lojaliteten från politikerens sida, att dessa i varje fall försvarar tjänstemännen mot kritik som är klart

Svar på interpellation ang. vägtrafikbeskattningen — Svar på interpellation ang. färjetrafiken mellan Sverige och de nordiska grannländerna

ovederhäftig därför att den bottnar i okunskap.

Vi har i detta sammanhang all anledning att begrunda vår uppgift som lagstiftare, begrunda om lagen överensstämmer med rättsmedvetandet, om den överensstämmer med våra värderingar och om den i sin praktiska tillämpning fyller sitt ändamål, men vi får inte välja den billiga utvägen att skylla på en myndighet, i detta fall polisen, som bara har verkställt ett beslut. Det är mot den bakgrunden som jag i egenskap av tillförordnad inrikesminister velat med skärpa tillbakavisa de orättfärdiga angrepp som i detta fall har riktats mot polisen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. vägtrafikbeskattningen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Blidfors har frågat mig vilka åtgärder jag överväger att vidtaga på vägtrafikbeskattningens område för att förverkliga principen om att varje trafikgren själv bör svara för de kostnader den förorsakar det allmänna. Jag vill svara följande.

Inom finansdepartementet utarbetas för närvarande direktiv för en utredning som, enligt vad jag inom kort ämnar föreslå, skall tillsättas för översyn av vägtrafikbeskattningen i dess helhet. Min avsikt är att denna översyn skall ske bl. a. mot bakgrunden av den s. k. kostnadsansvarighetsprincipen.

Vidare anförde

Herr BLIDFORS (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för det tillfredsställande svaret på min interpellation. Jag vill

bara uttrycka den förhoppningen, att det skall bli möjligt för den kommande utredningen att bli färdig i så god tid, att vi kan följa upp det trafikpolitiska reformprogram som vi i riksdagen tog ståndpunkt till för något år sedan.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. färjetrafiken mellan Sverige och de nordiska grannländerna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Uddevalla har — beträffande den tull- och skattefria försäljningen av sprit, tobak och andra varor ombord på fartyg i trafik mellan Sverige och de nordiska grannländerna — frågat mig om jag avser att vidta sådana åtgärder, att rederiföretagen kan konkurrera på lika villkor efter sunda principer. Jag vill svara följande.

För ett par veckor sedan tillsattes en särskild kommitté med uppdrag att i samarbete med motsvarande kommittéer i Danmark, Finland och Norge förutsättningslöst överse bestämmelserna om resandes rätt att tull- och skattefritt införa och inköpa rusdrycker och tobaksvaror samt om tull- och skattefri proviantering av varor i den internordiska fartygs- och flygtrafiken. Denna kommitté har bl. a. till uppgift att försöka komma till rätta med sådana problem som herr Gustafsson tar upp i sin interpellation.

Vidare anförde

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för svaret på min interpellation. Jag vill tillägga, att jag är mycket

Svar på fråga ang. förenkling av deklarationsförfarandet för folkpensionärer

nöjd med de positiva åtgärder som vidtagits. Mera kan givetvis inte finansministern göra för närvarande. Jag noterar med tillfredsställelse att de tillsatta kommittéerna i Sverige och de nordiska grannländerna skall förutsättningslöst överse bestämmelserna om rätten att införa sprit, tobak och andra varor utan att betala tull och skatt på dessa.

Som jag anfört i min interpellation ställer den här osunda trafiken till en rad olägenheter. Hamnstäderna får betydande sociala problem att ta itu med. Nyttotrafiken blir lidande genom att persontrafiken lockas över till de lyxbåtar, som erbjuder passagerarna gratisbiljetter. Resorna finansieras genom de omfattande affärer med sprit, tobak och andra varor som förekommer.

Vidare sker ett betydande skattebortfall genom denna trafik. Jag såg en uppgift om att enbart inom Hälsingborgs och Helsingörs tulldistrikt hade under föregående år sålts 128 miljoner cigaretter. Detta betydde ett skattebortfall på drygt 14,5 miljoner kronor. Tar man sedan hänsyn till den föreslagna höjningen med 2 öre per cigaret skulle detta betyda ytterligare 2,5 miljoner kronor. Detta gäller försäljningen av enbart cigaretter inom ett enda tulldistrikt. Man kan alltså konstatera, att det är en avsevärd skatteflykt som förekommer. Och det kan ju inte vara riktigt att staten indirekt subventionerar den osunda trafik, som äger rum mellan våra nordiska länder.

Man har ju vidtagit vissa åtgärder i restriktiv riktning. Detta är tacknämligt. Men jag hoppas man inte stannar vid detta.

Riksdagen uttalade 1961, att en fullständig avveckling av försäljningen av obeskattade varor borde eftersträvas. Det gällde då trafiken i Öresund, men samma bestämmelser bör givetvis gälla all internordisk trafik där vårt land berörs. Jag har också svårt att förstå att det skall gälla olika villkor, om man från exempelvis Göteborg ordnar en sjöresa

på ett par timmar som styr rakt västerut så att man tangerar internationellt vatten, eller om man företar en motsvarande färd längs kusten innanför territorialgränsen.

Jag hyser stora förhoppningar på den tillsatta kommittén och utgår ifrån att översynen kan ske så snabbt som möjligt, helst så att sommartrafiken kan komma in i normala förhållanden. Detta är så mycket mera angeläget som ett av de rederier, som finansierar sin verksamhet med bl. a. försäljning av skattefri sprit, tobak och andra varor på sina båtar, enligt uppgift har för avsikt att sätta in ytterligare nya fartyg i dylik trafik. Det rederi som trafikerar Strömstad—Sandefjord och som åsyftades i interpellationen nödgas överväga, om det skall kunna fortsätta trafiken efter sommaren, om rederiet inte får konkurrera på lika villkor.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. förenkling av deklarationsförfarandet för folkpensionärer

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRANG, som yttrade:

Herr talman! Herr Jonsson har frågat mig, om jag är villig medverka till en förenkling av deklarationsförfarandet för folkpensionärer.

Frågan om att helt befria folkpensionärerna från deklarationsskyldighet har uppmärksamrats vid flera tillfällen. Senast prövades denna fråga av riksdagen i fjol. På förslag av bevillningsutskottet i betänkande 35 avtog riksdagen då motionsyrkanden om utredning i detta syfte.

Enligt min mening bör det inte komma i fråga att ha ett särskilt deklarationsformulär för folkpensionärer. För övrigt anser jag knappast att pensionärerna bör ha större svårigheter att klara

Svar på fråga ang. anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna

av den nuvarande deklARATIONEN. För dem som endast har folkpension är det inte många rader som behöver fyllas i.

Vidare anförde

Herr JONSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, för svaret på min fråga.

Frågan gäller förenklat deklARATIONSFÖRFARANDE för folkpensionärerna. Jag syftar då i första hand på dem vilkas inkomst utgöres enbart av vanlig folkpension och kommunalt bostadstillägg. Dessa har i regel ingen beskattningsbar inkomst, när ortsavdrag, schablonavdrag och extra avdrag på grund av nedsatt skatteförmåga reducerat inkomsten. Som bekant har fjolårets riksdag höjt detta extra avdrag från 3 000 till 4 000 kronor. Dessa personer skall dock i vanlig ordning avlämna självdeklARATION alldenstund deklARATIONSSKYLDIGHET inträder vid inkomst över 2 400 kronor. Det förhåller sig kanske så som statsrådet säger i sitt svar, att det för en hel del av pensionärerna inte behöver innebära några svårigheter att klara den nuvarande deklARATIONEN. Jag har emellertid den uppfattningen, att deklARATIONSSKYLDIGHETEN dock för en stor grupp, särskilt gamla pensionärer, medför olägenheter och besvär, då de i många fall tvingas anlita deklARATIONSHJÄLP. Den medför också ett avsevärt administrativt arbete för taxeringsmyndigheterna. Från skilda håll har framhållits önskvärdheten av att man förenklade deklARATIONSFÖRFARANDET för denna kategori människor. Så länge deklARATIONSSKYLDIGHETEN finns kvar kanske man skulle kunna lösa frågan så, att dessa folkpensionärer från försäkringskassan får ett intyg om att de endast har sin folkpension och helt bostadstillägg som inkomst. Det intyget kunde sedan vidarebefordras till taxeringsmyndigheterna. DeklARATIONSFÖRFARANDET skulle på det sättet bli avsevärt enklare även för taxeringsnämnderna.

Som finansministern säger i sitt svar har frågan om befrielse från deklARATIONSSKYLDIGHET för personer, som i huvudsak inte har andra inkomster än folkpension, tidigare varit föremål för riksdagens behandling, senast 1964 i samband med behandlingen av motion II: 512. Bevilningsutskottet sade då att utskottet kunde ansluta sig till motionärernas uppfattning att det ur enkelhetssynpunkt skulle vara en avsevärd fördel, därest man kunde befria personer med inkomster motsvarande i huvudsak existensminimum från deklARATIONSSKYLDIGHET. Utskottet avstyrkte dock motionen, då enligt gällande regler vissa socialförsäkringsavgifter uttages på inkomster över 2 400 kronor och man i så fall måste ha skilda deklARATIONSPLIKTSGRÄNSER för olika kategorier inkomsttagare.

De folkpensionärer som endast har den inkomst jag nyss nämnde — folkpension och bostadstillägg — skulle man dock kunna bedöma som en enhetlig grupp. Enligt uppgifter som jag nyligen erhållit skulle den grupp som jag här åsyftar uppgå till mellan 530 000 och 540 000 personer. Det är alltså ett avsevärt antal personer för vilka hela det omständliga deklARATIONSFÖRFARANDET inte medför annat än att man konstaterar att det inte föreligger någon beskattningsbar inkomst och att därför inte heller någon skatteplikt föreligger.

Jag konstaterar att finansministern i sitt svar förklarat sig inte vara villig medverka till den förenkling som dock ur flera synpunkter varit önskvärd.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Svar på fråga ang. anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna

Herr talman! Herr Holmberg har frågat mig, om jag kan bekräfta att inga invändningar från militärt håll kommer att utgöra hinder för anläggningen av en mellanriksväg västerut från Kiruna.

Ett beslut om utbyggnad av en ny mellanriksväg måste föregås av en avvägning mellan olika faktorer som övar inflytande på det slutliga ställningstagandet. Till de faktorer som måste beaktas hör bl. a. ekonomiska, arbetsmarknadsmässiga och allmänpolitiska synpunkter samt försvarsaspekter. Vägsträckningen Kiruna—Narvik har ännu inte prövats och jag är därför i dag inte beredd att uttala mig om vilken vikt som framförda militära synpunkter kommer att tillmätas.

Vidare anförde:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret. Tyvärr undanröjer det inte de farhågor norrbottingarna hyser i denna fråga. Sista delen av statsrådets svar förefaller inte heller att vara helt korrekt. »Vägsträckningen Kiruna—Narvik har ännu inte prövats», säger statsrådet. Jo, prövats har den i många år i olika instanser, senast i den s. k. kontaktkommittén som förordat ett uppskov just med hänvisning till de militära hindren för bygandet av vägen, och det är också anledningen till att jag frågar försvarsministern härom.

Denna fråga har övervägts under flera år ur alla de synpunkter som statsrådet nämnt: ekonomiska, arbetsmarknadsmässiga, allmänpolitiska och försvarspolitiska. Det har också förekommit en mycket omfattande debatt i denna fråga. I detta sammanhang figurerar också ett yttrande av försvarsministern. Ordföranden i Norrbottens landsting, Ragnar Malmström, som även är drätseldirektör i Kiruna, har i den offentliga debatten återpat ett utta-

lande av försvarsminister Andersson, som denne gjorde i Kiruna hösten 1964 och enligt vilket några militära hinder för vägbygget icke skulle föreligga. Vid den tidpunkten hade alltså försvarsministern — om drätseldirektör Malmström är trovärdig — en mycket bestämd uppfattning på den punkten.

Det har emellertid vid flera tillfällen också gjorts uttalanden av motsatt slag. På Föreningen Nordens möte i Övertorneå för några år sedan antydde en norsk officer, att det är den svenska militärens inställning som hittills utgjort hinder för bygandet av både Graddisvägen och Kirunavägen. Liknande antydningar har också förekommit i ett yttrande av överste Alfred Henningsen i en debatt i norska stortinget. Överste Henningsen påstod t. o. m. att det hos svenska myndigheter finns den meningen, att en utbyggnad av vägnätet på Nordkalotten skulle öka faran för ett krig. Jag håller med drätseldirektör Malmström när han mycket skarpt tillbakavisar den uppfattningen.

Jag vet att det har förekommit sådana synpunkter på Norrbottens vägfrågor i olika sammanhang, men de har framförts av mer eller mindre överhettade skrivbordsstrateger, särskilt när Tornedalens kommunikationsproblem har varit på tal. När kommunisterna för många år sedan började kampanjen för Graddisvägen skrev en höger-tidning i Norrbotten, att det bara var fråga om ett försök till ett kvalificerat landsförräderi!

Det skulle emellertid ha varit viktigt för den fortsatta handläggningen av dessa vägfrågor, om försvarsministern inte hade svarat undvikande utan givit ett klart besked åtminstone i fråga om den detalj som jag har berört. Den kommer nämligen att vara avgörande för den fortsatta bedömningen av dessa frågor. Om militärerna reser hinder för ett vägbygge, lär det inte finnas stora möjligheter att över huvud taget vinna gehör för marknadspolitiska, eko-

Svar på fråga ang. tidpunkten för delgivande av inkallelse till första värnpliktstjänstgöring

nomiska eller andra synpunkter som kan anläggas på projektet.

Den undvikande attityd, som försvarsministerns svar innebär, ger onekligen intryck av att det förhåller sig så som har gjorts gällande från norskt militärt håll.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Herr Holmberg vet mycket väl att det inte finns någon militär vetorätt i vägfrågor eller andra frågor. Däremot anlitar vi de militära myndigheterna som remissorgan bl. a. när det gäller mellanriksvägar. De militära myndigheterna åläggs att säga sin mening om dessa vägars tillkomst, och i fråga om de tre aktuella mellanriksvägarna har försvarsstaben, efter att ha hört sina regionala militära organ, yttrat att den nu aktuella vägen av militära skäl inte bör komma till stånd. Detta är synpunkter som skall vägas mot många andra, när vi skall ta ställning till denna väg. Det är alldeles klart att om starka civila skäl talar för att mellanriksvägen mellan Kiruna och Narvik skall komma till stånd får de militära synpunkterna som vanligt vika när det gäller sådana frågor.

Detta är vad jag framhållit i anföranden uppe i Norrbotten, men det som gör att jag inte nu vill yttra mig särskilt om de militära synpunkter som framförts om denna väg är, att vi inom regeringen och de centrala myndigheterna ännu inte påbörjat behandlingen av denna vägfråga. Det har funnits en svensk-norsk kontaktgrupp, som har arbetat härmed och som i första hand förordat Graddis—Umbuktavägen. Det betyder kostnader för Sverige på något hundratal miljoner kronor. Man har beträffande vägen Kiruna—Narvik sagt att den får vänta. Man har inte sagt nej men man har — inte bara på grund av synpunkter som framförts från militärt håll utan även med anledning av synpunkter

från annat håll — framhållit att vägen får vänta. Vi har inom regeringen inte prövat frågan, och det var det jag avsåg att understryka med mitt svar.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det senaste som försvarsministern sade är betydligt bättre än det svar han lämnade förut. Det är i alla fall trösterikt att det inom regeringen finns den meningen, att man skall ta åtminstone minst lika stor hänsyn till andra yttranden angående vägen som till det avstyrkande som kan komma från militärt håll. Jag är emellertid inte så säker på att den militära vetorättens betydelse är så liten som försvarsministern vill göra gällande. Herr statsrådet vet ju att jag var närvarande vid det tillfälle, då han i egen skap av vägminister diskuterade frågan om kustjärnvägen i Norrbotten och då var utan tvivel det militära vetot helt avgörande.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. tidpunkten för delgivande av inkallelse till första värnpliktstjänstgöring

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr From har frågat mig, om jag vill medverka till att de som skall fullgöra sin första värnpliktstjänstgöring tillställs inkallelseorder eller meddelande om inryckningstid senast i mars månad.

Order om inkallelse till första tjänstgöring skall enligt inskrivningsförordningen sändas ut i god tid före tjänstgöringens början och senast en månad före avsedd inryckningsdag. Flertalet värnpliktiga får redan vid inskrivningen veta när de beräknas rycka in.

Svar på fråga ang. tidpunkten för delgivande av inkallelse till första värnpliktstjänstgöring

Huvuddelen av de värnpliktiga vid armén, som skall fullgöra sin första tjänstgöring under 1965, skall rycka in under maj. Enligt generalorder skall värnpliktiga som rycker in före 15 juni få inkallelseorder före 1 april. Värnpliktiga vid armén, som skall rycka in till första tjänstgöring senare under året, skall likaledes före 1 april få förhandsmeddelande rörande inryckningstidpunkt.

Vid marinen och flygvapnet där inkallelsetiderna är mer spridda brukar man sända över förhandsmeddelande eller inkallelseorder fyra till fem månader före inryckningen.

Någon särskild åtgärd av det slag som herr From satt i fråga synes alltså inte behövlig.

Vidare anförde

Herr FROM (fp):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min fråga.

Försvarsministern säger: »Enligt generalorder skall värnpliktiga som rycker in före 15 juni få inkallelseorder före 1 april.» Jag har emellertid i min hand ett meddelande från en militär myndighet, daterat den 1 februari i år, där det heter: »Vid inskrivningstillfället orienteras enligt gällande bestämmelser de värnpliktiga av inskrivningschefen om att de före 1/5 året efter inskrivningsåret från truppregistreringsmyndigheten kan beräkna att erhålla inkallelseorder eller orientering om avsedd inryckningstid.»

Jag hoppas att försvarsministerns uppgift om tidpunkten är den rätta och att alltså min fråga har varit obehövlig, men jag vill ändå lägga några aspekter på den sak det här gäller.

I praktiken kommer tyvärr inkallelseordern eller meddelande om tidpunkten för inkallelse ofta med mycket kort varsel. För den värnpliktige är det gi-

vetvis angeläget att så tidigt som möjligt erhålla dessa uppgifter för att kunna planera för exempelvis arbete eller studier. Under nuvarande förhållanden med inkallelserna fördelade över en flerårsperiod kan i många fall en dylik planering helt omintetgöras.

Det är emellertid minst lika betydelsefullt för hela grupper av anställda, speciellt inom tjänstemannasektorn, att i tid erhålla uppgifter om inkallelse. Semestrarna är ofta fördelade över en längre period, och hela semesterplaneringen är många gånger ytterligt beroende av frågan om och i vilken grad inkallelser kommer att äga rum bland de anställda. I ett flertal företag är också antalet män i värnpliktsåldern just nu oproportionerligt stort i förhållande till det totala antalet anställda. Semesterplanen kan kanske därför inte fastställas förrän på ett mycket sent stadium eller också måste man ändra redan fastställd semesterplan. Allt detta bereder bekymmer för såväl anställda som företagsledning.

Den som vill tillbringa ett par veckor av sin semester på en badort eller dylikt måste vara ute i god tid för att kunna få hyra rum. Samma är förhållandet med den som vill företa en längre resa och måste tinga reselägenhet, hotellrum o. s. v. Om inte sådana åtgärder kan vidtagas i tid, finns det ofta ingen möjlighet för vederbörande att ordna semesterfrågan på det sätt han önskar.

För många företag kan det även vara svårt att omedelbart före semesterperiodens början erhålla erforderligt antal vikarier. Om inkallelseorderna kommer sent, är det inte lätt att långt i förväg förutse behovet av vikarier.

Därtill kommer att det finns kollektivavtal med bestämmelser om att de anställdas semesterplan skall vara fastställd före den 1 april.

Ett tidigareläggande av meddelandena angående inryckningstiden skulle

Svar på fråga ang. begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation

betyda åtskilligt. Det är kanske möjligt att avhålla inskrivningsförrättningarna vid en sådan tidpunkt, att vederbörande militära myndigheter skulle kunna vidtaga erforderliga åtgärder i så pass god tid, att de kunde leda till det resultat som måste anses önskvärt med hänsyn till vad jag här relaterat.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation

Ordet lämnades på begäran till

Statsrådet fru LINDSTRÖM, som yttrade:

Herr talman! Med anledning av herr Wiklunds fråga om familjerådgivning kan jag nämna, att medicinalstyrelsen skall redovisa erfarenheterna av såväl den försöksvis bedrivna familjerådgivningen som abortförebyggande rådgivningsverksamhet i annan form. Materialet skall användas bl. a. vid den förestående översynen av abortlagstiftningen.

Vidare anförde:

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Lindström få framföra mitt tack för svaret. Jag beklagar att svaret är något svävande. Min fråga gällde tidpunkten för tillsättande av en utredning och på detta har jag inte fått något svar.

Enligt min mening har samhället satsat alldeles för litet av intresse och insatser på de minst kontroversiella vägarna för att bättre komma till rätta med abortproblemet: 1) En tillräckligt bred och allsidig information i sexualfrågan, som säkerligen skulle kunna för-

hindra uppkomsten av rätt många abortsituationer, och 2) en effektiv råd- och stödverksamhet för kvinnor i abortsituation; en sådan skulle, rätt upplagd, i större utsträckning än nu kunna dra till sig sådana kvinnor som befinner sig i abortsituation och nog också komma många av dem att avstå från abort. Den nuvarande hjälpverksamheten är otillräcklig i fråga om antalet hjälpställen, och den har också otillräckliga resurser då det gäller att lämna hjälp.

Det förefaller mig som om man inte tillräckligt hade insett, att det här oftast är fråga om katastrofall, och att en abortsituation är ett drama — låt vara ett drama som är utdraget i tiden och som ter sig ungefär som handlingen i en ultrarapidfilm. Vid en otillräcklig satsning på de förebyggande metoderna få man, här som för övrigt på så många andra områden, allt större bekymmer med lagstiftningen och tillämpningen av lagarna. Därmed reses också snart nog från vissa håll — härom har vi ju erfarenhet från de senaste veckorna — anspråk på rent av ett slopande av indikationsområdet i abortlagstiftningen, d. v. s. anspråk på fri abort, eller på att detta indikationsområde i varje fall utökas.

Jag skall bara uppehålla mig vid vad som berörs i min fråga till fru Lindström, nämligen råd- och stödverksamheten beträffande kvinnor i abortsituation. Jag tillåter mig påminna om följande.

Förra året gav riksdagen till känna för Kungl. Maj:t sin önskan om en allsidig översyn av frågan om åtgärder för att stimulera kommunerna till en effektiv familjerådgivning. Det var helt enkelt fråga om ett utredningsförslag av riksdagen, och det var allmänna beredningsutskottet som stod för detta förslag. Samma utskott tog på liknande sätt ställning till ett av mig och några medmotionärer framställt förslag om utredning av frågan om effektivisering

Svar på fråga ang. begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation

av råd- och hjälpverksamheten avseende kvinnor i abortsituation. Utskottet förutsatte nämligen att denna fråga skulle beaktas vid översynen av familjerådgivningen. Men därtill hänvisade utskottet, som fått positiva yttranden från medicinalstyrelsen och Sveriges läkarförbund om behovet av ökade hjälpresurser, till att medicinalstyrelsen skulle komma att begära avsevärd höjning av anslaget till överhängande hjälpbehov och att innevarande års riksdag alltså därigenom skulle få frågan om anslagshöjning under behandling.

Medicinalstyrelsen har för övrigt flera år velat få detta anslag väsentligt höjt men inte fått det höjt annat än i ringa mån. Mot en begärd höjning av 115 000 kronor, så att i genomsnitt 50 kronor mot nu 30 kronor per inskrivet fall kunde beräknas stå till förfogande för kuratorerna, föreslår regeringen i år bara 5 000 kronors höjning. Man hänvisar då till att de hjälpbehov det kan vara fråga om till en del kan ha socialhjälskaraktär och att dessa behov därför i ökad mån bör tillgodosas av kommunerna. Om det, herr talman, hade rört sig om mångmiljonbe-
lopp, hade denna principfråga naturligtvis varit viktig, men det gäller det ju inte här.

Flera landsting har yttrat sig i denna fråga till statsrevisorerna, som i sin berättelse för 1964 tagit upp frågan om de abortförebyggande åtgärderna. Revisorerna har efter min mening en långt mera realistisk inställning i denna principfråga än regeringen i årets statsverksproposition. Efter att ha visat att medel från denna anslagspost utgått även till socialvårdsändamål och hänvisat till de sökandes förklarliga motvilja och olust mot att söka socialhjälp — man må beklaga denna obenägenhet att söka socialhjälp, men den finns där — säger revisorerna: »Revisorerna inser att någon helt klar avgränsning av

de uppgifter som får anses ankomma på socialvården knappast är möjlig att åstadkomma. Det får vidare med hänsyn till att det här är fråga om hjälpbehov som måste tillgodosas snabbt och till de skiljaktigheter som föreligger i olika kommuners sätt att handha socialvården godtagas, att medlen i viss utsträckning användes för behov som socialvården bort tillgodose.»

Så riktar revisorerna naturligt nog uppmärksamheten på vikten av nära samarbete mellan byråerna och socialhjälsorganen. Det får väl ändå inte här bli en prestigestrid om vem som skall göra vad — med kvinnor i abortsituation som stridens offer. Detta skulle i så fall i viss mån påminna om en liknande strid mellan kommuner på den gamla fattigvårdens och hemortsrättsregler-
nas tid, då hjälpfallen kom i kläm mellan de stridande parterna.

Det föreligger i år två motioner om att medicinalstyrelsen redan nu, utan att vänta på utredning om familjerådgivningen och med bortseende från principfrågan om vem som skall betala, skall få begärda 115 000 kronor till hjälpverksamheten avseende kvinnor i abortsituation. En av dessa motioner har glädjande nog allmänna beredningsutskottets ordförande fru Nancy Eriksson som huvudmotionär. Det vore säkert av intresse för många att redan nu veta, om den meningsriktning hon företräder får stöd i detta yrkande av regeringen och av statsrådet fru Lindström. Jag kan mycket väl förstå, om statsrådet är obenägen att svara direkt nu, men jag vore tacksam om statsrådet ville uttala sig om hur hon helt allmänt ser på frågan om snabba åtgärder för att förbättra hjälpresurserna — alltså innan den utredning, som inte ens ännu är tillsatt, avger ett förslag och innan det kan bli ett resultat av det förslaget. Att stort behov föreligger är vitsordat från alla håll. Inför ett akut och dramatiskt insättande hjälpbehov kan

Svar på fråga ang. begärd översyn av familjerådgivningen inklusive verksamheten för hjälp till kvinnor i abortsituation

man inte — i varje fall inte alltför mycket — hänge sig åt i och för sig intressanta och t. o. m. betydelsefulla principresonemang.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Wiklund fann mitt svar svävande, och det berodde väl på att han inte anknöt det till den fråga han ställt och som han hakat upp på de s. k. Polenresorna. Herr Wiklund ville bl. a. höra litet närmare om tidpunkten för den undersökning, som medicinalstyrelsen skall göra. Jag kan säga att medicinalstyrelsen har åtagit sig att påbörja den omedelbart för att skaffa fram material som kan vara till nytta för den blivande abortutredningen.

Herr Wiklund tillät sig också att ironisera över de klena ekonomiska resurser som den abortförebyggande verksamheten har. Han nämnde den föreslagna höjningen på bara 5 000 kronor. Men den höjningen av statsbidraget är inte någon höjning i vanlig mening utan endast en automatisk uppräkningsmed hänsyn till penningvärdeförändringen. Det genomsnittliga statsbidraget är för närvarande dubbelt så stort som det belopp som kommunerna skjuter till. Det ligger ingen »prestigestrid» i min fråga, när jag undrar varför inte kommunerna själva har kunnat höja anslagen, då ju det ekonomiska handtaget till de gravida kvinnor vi här talar om ofta är av ren socialhjälpnatur. Herr Wiklund läste här upp ett stycke ur ett yttrande av statsrevisorerna. Men han kunde väl i det sammanhanget också nämna att statsrevisorerna verkligen funnit att 70 procent av de medel som utbetalats av abortbyråerna faktiskt varit av socialvårdsnatur, d. v. s. bidrag till mat och kläder, som dessa kvinnor annars skulle ha fått av socialvården i kommunerna.

Vad beträffar herr Wiklunds önskan om ett uttalande av mig om de antagliga höjningarna av detta anslag är jag

verkligen förhindrad att uttala mig. Orsaken till att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition inte har föreslagit någon höjning av anslaget är närmast, att anslaget i fråga ligger under utredning i Kroppssjukvårdens statsbidragsutredning.

Slutligen kom herr Wiklund in på frågan om slopande av indikationsområdena och om själva abortlagstiftningen. Jag har inte någon som helst anledning att nu diskutera abortlagstiftningen med herr Wiklund. Detta frågeinstitut lämpar sig inte för någon nyanserad debatt i det ämnet.

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Jag konstaterar bara att det från de mest skilda håll har gjorts gällande — och jag har ingen anledning tro att uttalandena är oriktiga eller ogrundade — att kvinnor i abortsituation, som begärt råd och hjälp, inte har fått den hjälp de behövt, helt enkelt därför att hjälpinstanserna på detta område inte har haft tillräckliga resurser.

Nu sade statsrådet fru Lindström till min förvåning — jag har inte tänkt på det förut, men det är väl alldeles riktigt — att det i år inte har skett någon uppräkningsall av anslaget utan bara en automatisk kompensation för penningvärdeförsämringen. Det är uppenbarligen så att »hjälpstationerna» saknar tillräckliga resurser.

Det kom i min hand i dag ett tidningsklipp med referat av vad Svenska landstingsförbundet sagt med anledning av statsrevisorernas uttalande i principfrågan om hur hjälpbehovet skall täckas. Jag citerar:

»Förbundet anser att de yttre förhållanden under vilka bidrag skall avgöras oftast är pressade. En snar hjälpinsats är därför så nödvändig att det inte finns utrymme för en mer ingående prövning från vilket samhällsorgan hjälpen skall ges. Man får då nöja sig

Svar på fråga ang. uttagandet av överförmyndararvode på folkpension eller jämförbara förmåner — Svar på fråga ang. personalförstärkning å länsstyrelsernas varuskattekontor

med ett konstaterande att ett ekonomiskt hjälpbehov föreligger, och detta måste tillgodoses såväl med hänsyn till den enskilde som samhället i stort.

Att i en sådan situation hänvisa klienten till en ny hjälpinstans med en upprepad genomgång och redovisning av ofta svåra personliga och ekonomiska förhållanden måste många gånger framstå som klart inhumant.»

Vi får väl se vad utredningen kommer att ta för ställning i denna fråga. Jag är bara angelägen om att det snarast möjligt ställes större resurser till förfogande. Och jag är övertygad om att svenska folket och särskilt de berörda kvinnorna är utomordentligt intresserade av att en snabb förbättring här sker.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. uttagandet av överförmyndararvode på folkpension eller jämförbara förmåner

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Med anledning av den av herr Holmberg framställda frågan om överförmyndararvode på folkpension eller jämförbara förmåner vill jag svara, att det problem som herr Holmberg berör ingår i uppgifterna för den utredning som jag nyligen tillsatt för översyn av förmynderskapslagstiftningen.

Vidare anförde:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Beskedet att det redan nu pågår undersökningar för att man skall kunna ta itu med de

missförhållanden som jag har påtalat är naturligtvis helt tillfredsställande. Jag tackar så mycket mer som jag i utredningsdirektiven tycker mig kunna utläsa en tydlig sympati för en ändring av bestämmelserna i den riktning som jag önskat.

Det framgår emellertid hur angeläget det är att det sker en snabb ändring. Överförmyndarämbetet och justitieombudsmannen har i yttranden förklarat att myndigheterna inte anser sig kunna rätta till förhållanden som även de anser vara orimliga och orättvisa, så länge de nuvarande bestämmelserna finns kvar.

Slutligen vill jag bara tillägga, att när jag ställde min fråga till justitieministern var det inte bekant att någon utredning hade tillsatts. Först på eftermiddagen i dag har riksdagens ledamöter fått en skrivelse som klarlägger det förhållandet.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Beträffande detta sista spørsmål vill jag bara meddela, att direktiven från justitiedepartementet tillställdes press och nyhetsförmedlingsorgan redan sista veckan i januari.

I sak vill jag sedan också framhålla, att utredningen genom sina direktiv är oförhindrad att framlägga delförslag och alltså med förtur kan ta upp en sådan fråga som den herr Holmberg här berörde.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. personalförstärkning å länsstyrelsernas varuskattekontor

Ordet lämnades på begäran till

Tillförordnade chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Svar på fråga ang. personalförstärkning å länsstyrelsernas varuskattekontor

Herr talman! Herr Andersson i Örebro har frågat om jag vill medverka till att en personalförstärkning sker på länsstyrelsernas varuskattekontor för att ge dessa möjligheter till utökad informations- och kontrollverksamhet med hänsyn till de svårigheter med redovisningen av den allmänna varuskatten som föreligger särskilt för mindre företagare.

Till svar får jag anföra att statskontoret nyligen undersökt arbetsrutinerna och personalbehoven på varuskattekontoren. Föreslagna rationaliseringsåtgärder kan på relativt kort sikt förväntas ge möjligheter till tidsbesparingar i arbetet vid kontoren. Det är svårt att på förhand beräkna storleken av dessa besparingar. Försöksverksamhet pågår emellertid och den arbetskraft som genom rationaliseringar kan friställas kommer att användas för en intensifierad granskningsverksamhet, för ökad kontroll av att varuskatteskyldiga registrerats och för mera aktiv upplysningsverksamhet till de varuskatteskyldiga. I årets statsverksproposition har inrikesministern vidare beräknat medel för ytterligare försöksverksamhet, som enbart skall inriktas på gransknings-, kontroll- och upplysningsgöromål. Sedan resultatet av pågående försöksverksamhet föreligger får övervägas om personalförstärkingar på kontoren erfordras.

Vidare anförde:

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret.

Arbetet med den allmänna varuskatten har uppenbarligen visat sig mera tidskrävande än vad som beräknades. På flera håll föreligger behov av en utökning av den kvalificerade personalen, och ett flertal länsstyrelser har i sina petitaskrivelser begärt att få mera sådan personal. I många fall har man preciserat sina krav och framhållit att

man vill ha en förste landskanslist som kan avbörda den biträdande taxeringsintendenten de arbetsuppgifter som egentligen inte åvilar denne. Då skulle intentionerna i ökad omfattning kunna ägna sig åt sina egentliga uppgifter.

Kontrollbesök hos varuskattskyldiga får ju enligt gällande lagbestämmelser inte företagas annat än i de fall då taxeringsintendenten i länet utfärdar förordnande om taxeringsrevision. Det säger sig självt att en dylik procedur blir omständlig och att kontroll av varuskatteredovisningen — samt information — genom besök hos rörelseidkarna därför för närvarande endast förekommer i ett fåtal fall; detta torde gälla samtliga län. Den nuvarande formen för kontroll av redovisningen, d. v. s. taxeringsrevision, kan inte heller anses ändamålsenlig när det gäller en indirekt skatt. Vid en sådan skatteform uppkommer nämligen helt andra problem än vid inkomstskatt. En varuskatt skall övervältras på den slutlige konsumenten, vilket gör att företagen vid sin kalkylering och offertgivning måste ta hänsyn till skatten på ett annat sätt än när det är fråga om vanlig inkomstskatt.

Reglerna för beräkning av skattepliktig omsättning bygger till väsentlig del på riksskattenämndens anvisningar, vilka meddelas fortlöpande allteftersom olika tolkningsproblem uppkommer. Endast ett fåtal större företag torde därför kunna hålla sig à jour med utvecklingen på detta område. Därtill kommer att bestämmelserna för vissa branscher, t. ex. byggnadsbranschen och reklambranschen, är mycket invecklade och svåra att tillämpa i praktiken.

Behovet av kontinuerlig information och vägledning från varuskattekontorens sida är sålunda odiskutabelt. Tyvärr saknar varuskattekontoren i dagens läge resurser för utövande av en dylik informationsverksamhet. Ur statens synpunkt är det givetvis av största vikt att kunna komma till rätta med

Svar på fråga ang. personalförstärkning å länsstyrelsernas varuskattekontor

skattskyldiga som medvetet eller omedvetet redovisar för låg varuskatt.

Jag sade tidigare att det samtidigt är fråga om en överbiltringsskatt, där de enskilda rörelseidkarna fungerar som uppbördsmän åt staten. De varuskattskyldiga synes därför kunna fordra att myndigheterna lämnar sådana informationer att en korrekt skatteredovisning blir möjlig och att risken för efterräkningar i form av eftertaxering o. d. i möjligaste mån elimineras.

En kategori skattskyldiga som i särskilt hög grad behöver vägledning vid varuskatteredovisningen är innehavarna av nystartade rörelser. Enligt min mening borde varuskattekontorens resurser utökas, så att man kunde låta en tjänsteman, som är förtrogen med varuskatteproblemen, besöka samtliga nystartade företag under det första året de är verksamma. Det skulle underlätta företagens redovisning och i stor utsträckning eliminera riskerna för efterräkningar på grund av felaktiga varuskattedeclarationer. Nödvändigheten av att varuskattekontoren inför den kommande skattehöjningen erhåller tillräckliga personalresurser för en aktiv informationsverksamhet bland de varuskattskyldiga är sålunda uppenbar.

Tillförordnade chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag kan upplysa herr Andersson i Örebro om att det vid länsstyrelserna i Malmö och Örebro, om riksdagen bifaller förslagen i detta hänseende i årets statsverksproposition, kommer att påbörjas en försöksverksamhet som direkt tar sikte på kontroll-, gransknings- och upplysningsverksamhet. Denna verksamhet skall leddas av riksskattenämndens kontrollbyrå i samarbete med riksskattenämndens varuskattebyrå och i arbetet kommer bl. a. att ingå kontroll- och upplysningsverksamhet vid besök hos varuskattskyldiga.

Vidare är självfallet personalsituatio-

nen svar. Varuskattekontoren har byggts ut ganska kraftigt. Men situationen när det gäller framför allt landskanslistpersonalen på länsstyrelserna är inte sådan, att det för närvarande är möjligt att personellt förstärka kontoren. Taxeringsväsendet har byggts ut i en sådan omfattning, att alla tillgängliga arbetskraftsresurser tagits i anspråk. Enbart taxeringsassistentorganisationen har årligen utbyggt med ett femtiotal tjänster. Trots stora rekryteringsansträngningar har inte personalbehovet kunnat tillgodoses och många tjänster är för närvarande vakanta. Detta är ett skäl till att man måste tillvarata alla möjligheter till rationalisering och personalbesparing samtidigt som man försöker tillgodose angelägna önskemål om korrekt taxering och vederhäftig upplysning till de varuskattskyldiga.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag är helt medveten om att man i samband med en försöksverksamhet skall inrätta två landskanslisttjänster i Malmö och Örebro. Men det är uppenbart att detta inte löser problemet för landet i övrigt. Jag känner även till att man genom rationalisering skall söka få till stånd en balans mellan den arbetsbörda som åvilar de olika varuskattekontoren. Jag tror att det hos både varuskattekontoren och företagarna föreligger en önskan om att man på ett bättre sätt skall kunna dels på företagarnas sida få information, dels från varuskattekontorens sida lämna information.

Personligen anser jag alltså att en på riktigt sätt lämnad information från varuskattekontorens sida skulle medverka till att företagarna i större omfattning kunde ägna sig åt produktiva uppgifter i stället för att sitta och läsa riksskattenämndens olika meddelanden i varuskattefrågor.

Tillförordnade chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet PALME:

Interpellation ang. enmansbetjäningen på snälltågslök, m. m.

Herr talman! Naturligtvis löser man inte problemet för landet som helhet med ledning av en försöksverksamhet i Örebro. Jag hoppas dock att goda erfarenheter i herr Anderssons hemlän kan bli vägledande för landet i övrigt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande februari.

§ 12

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 7, 12—15 och 19—26, första lagutskottets utlåtanden nr 1—3 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

§ 13

Föredrogs den av fru *Löfqvist* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder för att åstadkomma ett effektivt träskydd.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14

Interpellation ang. enmansbetjäningen på snälltågslök, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp), som yttrade:

Herr talman! Det är givetvis i högsta grad angeläget, att järnvägstrafiken har en sådan personell och materiell utrustning, att trafikanterna garanteras största möjliga säkerhet. Trots att betydande insatser i detta syfte gjorts under senare år är säkerhetssystemet inom SJ-trafiken uppenbarligen inte tillfredsställande. Särskilt vid trafiktoppar kan bristerna medföra fruktansvär-

da olyckor, såsom nu senast den svåra tågkatastrofen vid Skultorp.

Beträffande skultorpsolyckan synes det mig vara två förhållanden, som särskilt måste uppmärksammas. Det ena är att det i det påkörda persontåget ingick en trävagn, vilken till följd av sin bristande motståndskraft trycktes sönder vid kollisionen av den efterföljande stål-vagnen. I trävagnen uppehöll sig, såvitt mig är bekant, de tio personer som dödades och dessutom de flesta av de drygt femtio personer, vilka ådrog sig så svåra skador, att de måste omhändertas för vård. Det är ställt utom allt tvivel att olyckan skulle ha fått betydligt mindre dimensioner, om persontåget bestått helt av stål-vagnar. Det andra förhållande, som särskilt bör uppmärksammas vid skultorpsolyckan, är att det påkörande extra snälltåget betjänades av endast en lokförare.

SJ:s vagnbestånd består enligt uppgift för närvarande av 1 200 stål-vagnar och 400 trävagnar. I normal trafik torde trävagnarna åtminstone inte i större utsträckning numera komma till användning. Men vid trafiktoppar, såsom nu vid skolornas vintersportresor, användes trävagnar fortfarande i en icke obetydlig utsträckning. Det har också framgått, att SJ tillämpar enmansbemanning av snälltågsloken i väsentligt större utsträckning vid trafiktoppar än vid normala förhållanden. Man måste sålunda konstatera, att järnvägstrafik vid toppbelastning innebär ökade risker i fråga om såväl materielen som bemanningen. Det är svårt att komma ifrån att detta betyder att man vid toppbelastning i järnvägstrafiken i viss mån ger avkall på de säkerhetskrav, som man annars upprätthåller. Därtill kommer, att toppbelastningen i sig själv torde medföra ökade riskmoment, bl. a. i följd av att ordinarie tidtabeller ofta sättes ur spel genom insatta extratåg.

Det har uppgivits att SJ:s trävagnsbestånd med nuvarande nybyggnadsprogram skulle vara helt uttrangerat

Interpellation ang. utbyggnad av cellulosaindustrien i Ådalen

först i slutet av 1960-talet. Då trävagnarna i nuvarande trafik uppenbarligen måste betecknas som rena dödsfällor, framstår det som angeläget, att de snarast tages ur trafiken. Detta betyder givetvis en forcering av byggnadsprogrammet och därmed för den närmaste tiden ökade investeringskostnader. Men detta får enligt min mening inte betraktas som en ekonomisk avvägningsfråga. Den säkerhet i fråga om materielen, som kan upprätthållas vid normal trafik, måste också garanteras vid de ökade riskmoment, som toppbelastningen i och för sig måste anses medföra.

Beträffande enmansbetjäningens inverkan i säkerhetsavseende har i samband med skultorpsolyckan divergerande meningar framförts. Det är naturligtvis omöjligt för en icke initierad att i denna fråga komma fram till någon mera exakt bedömning. Men då man inte kan komma ifrån att olyckor ofta har sin orsak i den mänskliga faktorn, bör det under alla förhållanden stå klart, att enmansbetjäning av snälltågslök innebär större olycksrisk än dubbelbemanning. Den sparsamhetspolitik, som SJ för, är givetvis lovvärd. Men personalreduceringen bör enligt min mening inte drivas så långt, att enmansbetjäning av snälltågslök behöver tillgripas vid nuvarande trafiksäkerhetsförhållanden. I sammanhanget kan det för övrigt också ifrågasättas, om inte det förhållandet att många järnvägsstationer numera lämnats obemannade även kan innebära ökade riskmoment ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Av avgörande betydelse är naturligtvis, att järnvägens direkta säkerhetsanordningar är så effektiva som möjligt. Det har framgått att skultorpsolyckan inte föranleddes av fel på den automatiska linjblockeringen. Ett sådant system utgör emellertid inte skydd mot olyckor, som föranledes av den mänskliga faktorn eller av materielfel, t. ex. bromsfel. Det har framhållits, att olyckan vid Skultorp inte skulle ha inträffat,

om järnvägen haft ett automatiskt tågstoppsystem, som när så erfordras utlöser en automatisk nödbromsning av loket. Sådana säkerhetsanordningar är för närvarande under utprovning och skulle enligt uppgift kunna införas i vårt land tidigast våren 1966. Det framhålls samtidigt, att ett sådant system kommer att medföra stora anläggningskostnader. Inte heller i detta fall får enligt min mening trafiksäkerheten bedömas som en ekonomisk avvägningsfråga. Ett system för automatisk tågbrömsning bör införas så snart de tekniska möjligheterna föreligger. Därmed kan det kanske också öppnas möjligheter för enmansbetjäning på loken utan att säkerhetskraven behöver eftersättas.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställa följande frågor:

1) Avser herr statsrådet att vidtaga sådana åtgärder, att enmansbetjäning på snälltågslök inte behöver förekomma vid nuvarande trafiksäkerhetsförhållanden?

2) Ämnar herr statsrådet påskynda genomförandet av SJ:s byggnadsprogram, så att trävagnsbeståndet snarast kan tagas ut ur trafiken?

3) Är herr statsrådet beredd ta initiativ till snarast möjliga införande i vårt land av ett system för s. k. automatiskt tågstopp?

Denna anhållan bifölls.

§ 15

Interpellation ang. utbyggnad av cellulosaindustrien i Ådalen

Ordet lämnades på begäran till

Herr LORENTZON (k), som yttrade:
Herr talman! Vid den konferens år 1957, som hölls på länsstyrelsen i Härnösand i anslutning till det då prekära sysselsättningsläget i Ådalen, diskuterar-

Interpellation ang. utbyggnad av cellulosaindustrien i Ådalen

des olika projekt för att åstadkomma nya arbetstillfällen. Från cellulosaindustrien framhölls att sötvattenförsörjningen måste lösas om cellulosaindustrien i Ådalen skulle kunna tryggas och utbyggas för en vidareförädling av skogsråvaran. Representanter för dessa företag ansåg det bräckta vattnet vara ett synnerligen svårt handikapp.

Nu är det sötvattentunnelbygge, som inspirerades vid ovannämnda konferens, i det närmaste klart och första etappen invigd. Staten har svarat för 50 procent av de ekonomiska kostnaderna, vilka beräknas uppgå till 16 750 000 kronor. Någon utbyggnad av berörda industrier har dock inte skett. Däremot har verksamheten vid SCA:s fabrik vid Nensjö, som sysselsatte 190 anställda, nedlagts. Under tiden har även Svanö AB sulfitfabrik förklarat att man inte har för avsikt utnyttja vatten från Ådals-tunneln.

Befolkningen i Ådalen har SCA:s tidigare uppträdande i starkt minne. Som bekant har SCA tidigare nedlagt en rad av företag i detta område. Hit hör sulfatfabriken i Frånö, sågverket i Ström-näs, träsliperiet i Ulvvik och nu senast sulfatfabriken i Nensjö. Vilket eller vilka av SCA:s företag står närmast i tur att nedläggas, frågar man sig. Gäller det sågverket i Marieberg eller Kramfors? Hur kommer det att gå med Svanö sulfitfabrik, som stoppade sötvattnet? Att be-folkningen i Ådalen, som i stor utsträckning är beroende av skogsindustrien, frågar sig hur framtiden kommer att te sig, är inte förvånansvärt.

Förutsättningarna för SCA:s medverkan i detta vattentunnelbygge var bl. a. att sötvattentunneln skulle sträcka sig fram till Nensjöfabriken. Detta SCA:s krav blev också tillgodosett. Industriens kapacitet skulle, meddelades det, byggas ut från 30 000 årston björksulfat till 70 000 årston, vilket skulle inneburit ökade arbetstillfällen. När så tunnelbygget pågätt en tid förklarade SCA att man inte var intresserad av sötvatten till

Nensjöfabriken. Man förnekade ett nedläggande av driften vid fabriken. Den 21 februari 1963 måste man dock inför möte med fackföreningen förklara att verksamheten vid fabriken helt skulle upphöra.

Nuvarande berörda företag för sötvatten från Ådalstunneln är SCA:s sulfitfabrik i Kramfors, Dynäs AB i Väja, där även SCA lär vara delägare, samt Norrlands skogsägares cellulosa ab i Sandviken.

Vattentunnelns kapacitet är så dimensionerad att den kan tredubbla berörda industriers nuvarande vattenbehov.

Ovanstående industrier har haft lång tid på sig för utbyggnad att klara en vidareförädling, då tunneln blir klar. Så har ännu inte skett. SCA har däremot gjort omfattande investeringar i olika länder i utlandet, nu senast med 60 milj. kr. i cellulosaindustrien i Kanada. I SCA:s egen tidning nr 2 av i år meddelas att 200 milj. kr. skall investeras i koncernens fabriker i Ortvik, Munksund och Holmsund. I centerpartiets tidning Nord-Sverige meddelar NCB:s direktör, dr Gunnar Hedlund, att investeringar på 13 milj. kr. skall göras i nytt blekeri på Köpmanholmen.

Sötvattentunnelbygget i Ådalen, som till 50 procent byggts med skattemedel, bör givetvis utnyttjas för vad som var avsett, nämligen en vidareförädling av skogsråvaran.

Kramfors och Ådalsområdet är i det största behov av sysselsättningsobjekt. Statens insatser genom satsningen på vattentunnelbygget var ett led i denna utveckling. Området har sedan många år befolkningsmässigt stadigt gått tillbaka. Kramfors har den tivelaktiga äran att under åren toppa listan med den högsta skatten av landets städer. På denna ort sjunker de fysiska personernas skattebidrag. I följd sänkte exempelvis företagen sina skattebidrag med ytterligare 12 procent. För löntagarna i Ådalen blir skattepålagorna allt kännbarare.

Interpellation ang. förbättringslånen för upprustning av åldringsbostäder — Interpellation ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige

Med stöd av vad som ovan anförts anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

Kan statsrådet lämna en redogörelse för eventuella planer för en sådan utbyggnad av cellulosaindustrien i Ådalen att statens stora investeringar i sötvattentunneln kommer att fullt utnyttjas?

Om en sådan utbyggnad inte kan förväntas genom insatser av privata företag, vill statsrådet då ta initiativ med avsikt att fullfölja de redan företagna investeringarna med en statlig förädlingsindustri?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. förbättringslånen för upprustning av åldringsbostäder

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp), som yttrade:

Herr talman! Åldringarnas bostadsförhållanden är ännu inte tillfredsställande ordnade. Ansträngningar görs emellertid från samhällets sida för att förbättra situationen. Bl. a. finns möjligheter att erhålla förbättringslån för upprustning av åldringsbostäder.

Gällande bestämmelser för förbättringslån till åldringsbostäder innehåller emellertid begränsningar som i många fall utgör ett hinder för upprustningen av bostadsbeståndet. För att förbättringslån skall beviljas för lägenheter i flerfamiljshus fordras att kommun står som ägare. I många fall omöjliggör denna bestämmelse upprustning av lägenheter bebodda av pensionärer.

Eftersom den gällande författningen endast nämner en- och tvåfamiljshus är man på länsplanet förhindrad att lämna lån till flerfamiljshus med mindre kommun står som ägare. Sälunda har

t. ex. länsbostadsnämnden i Östergötland inte kunnat bevilja lån till upprustning av en fastighet i Ydre kommun inrymmande nio lägenheter. Avsikten var att i fastigheten skulle indragas vatten- och avloppsledning samt toaletter. Hyresgästerna äger fastigheten såsom bostadsrättsinnehavare. På grund av gällande bestämmelser har länsbostadsnämnden varit förhindrad att medverka till en upprustning av de aktuella bostäderna.

Med nuvarande bestämmelser föreligger risk för att många åldringsbostäder förblir i ett otillfredsställande skick.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har statsrådet för avsikt att vidtaga för att skapa möjligheter att bevilja förbättringslån för upprustning även av åldringsbostäder, inrymda i flerfamiljshus som har annan ägare än kommun?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige

Ordet lämnades på begäran till

Herr förste vice talmannen von FRIESEN (fp), som yttrade:

Herr talman! Västtyskland har stiftat en lag som medger ersättning till sådana f. d. koncentrationslägerfångar som skadats av behandlingen i lägren. Åtskilliga av dessa människor bor nu i Sverige — flertalet som svenska medborgare — och en del av dem har fått ersättning efter undersökning av svenska specialister.

I en del fall har emellertid tyska domstolar krävt ytterligare undersökningar

Interpellation ang. bostadsbyggandet i Stockholms län utanför storstockholmsområdet

och begärt, att de rättssökande skall infinna sig vid tyska kliniker för att där återigen undersökas. Dessa anspråk måste, som framhålles i en artikel i Svenska Läkartidningen av professor Snorre Wohlfahrt, te sig ytterligt motbjudande. De vill över huvud taget inte tillbaka till det land där de en gång utsattes för svåra lidanden. Resultatet kan därför bli, att de på grund av en orimlig formalism berövas gottgörelse. I skrivelser till tyska domstolar har såväl professor Wohlfahrt och psykiatern professor Hans Forssman, Göteborg, som docenten Leo Eitinger, Oslo, med skärpa framhållit det inhumana i de föreslagna åtgärderna. De svenska specialisternas undersökningar är baserade på noggrann kännedom om vederbörande, och deras utlåtanden respekteras så gott som undantagslöst av svenska myndigheter.

Det påtalade måste vara ägnat att störa det vänskapliga förhållandet mellan vårt land och Västtyskland, och då rättelse icke synes kunna ske på annat sätt förefaller en officiell svensk framställning som den enda rimliga utvägen.

Jag anhåller därför om andra kammarrensens tillstånd att till hans excellens utrikesministern få framställa följande fråga:

Är utrikesministern beredd att med vederbörande tyska myndigheter upptaga frågan om grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar, som numera är boende i Sverige?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. bostadsbyggandet i Stockholms län utanför storstockholmsområdet

Ordet lämnades på begäran till

Herr GREBÄCK (cp), som yttrade:
Herr talman! Det har ofta talats om

behovet av kontinuitet i bostadsbyggandet. Eftersom igångsättningen av ett bostadsbyggnadsprojekt i allmänhet kräver flera års förberedelsearbeten — stads- eller byggnadsplanläggning och husprojektering — har kommunerna ofta fått veta att det gäller att planera i god tid och så väl, att man verkligen kan hålla en jämn bostadsproduktion anpassad till ortens förhållanden.

Under senare år har de stora och medelstora kommunerna av bostadsstyrelse och länsbostadsnämnder också fått besked om att nu skall bostadsbyggandet verkligen flerårsplaneras. S. k. rullande femårsplaner har upprättats. På konferenser och sammanträden har bostadsmyndigheterna framhållit att dessa bostadsbyggnadsprogram måste tas på allvar. Vad man säger i programmen om bostadsproduktion under de närmaste åren skall bygga på fakta — man skall kunna lita på att programmen följs upp med bostadsbyggande.

Allt detta är gott och väl. Men nu, när kommunerna verkligen kommit i gång med sitt planerande, då kommer det andra hinder in i bilden. Jag tänker på regeringens och bostadsmyndigheternas ransonerande av bostadsbyggandet i år.

Det är väl ingenting att säga om att de områden som har stor bostadsbrist får sin bostadsproduktion säkrad. Storstadsområden, som ju främst är garderade, hade redan tidigare möjlighet att bygga så mycket planeringen och andra resurser medgav.

Men jag undrar, vilka principer man använt för att genomföra den ransonerings man har infört för övriga områden.

I Stockholms län har vi den situationen, att vi är både gynnade och hårt ransonerade. Länskommunerna av Storstockholm — denna gång i snävast tänkbara bemärkelse — har fått besked att bygga efter sitt program, och därom är ingenting annat att säga än att det är bra.

Interpellation ang. bostadsbyggandet i Stockholms län utanför storstockholmsområdet

Men de övriga kommunerna har fått besked att »dra åt svångremmen» ordentligt. Och det pinsamma är att alla våra tätortskommuner har ett mer eller mindre starkt samband med Storstockholm. Många har invånare som pendlar mellan bostadsorten och en arbetsplats i Storstockholm. Andra har just börjat få till sig utflyttande företag, som funnit det inre Storstockholm för trångt, och kommunerna har planerat en bostadsproduktion med tanke på detta.

Faktum är att vår del av länet utanför Storstockholm är bland de hårdast drabbade av nedskärningen i bostadsproduktionen. Det rör sig om 34 procent. Ibland betyder nedskärningen för en kommun 90 procent.

Situationen hos oss är följande. Länet utanför det som angetts vara Storstockholm har i år fått 2 000 lägenheter. I dessa kommuner byggdes i fjol 3 040 lägenheter. Även Södertälje har inräknats i potten på 2 000. Där är ju bostadsbristen av samma karaktär som i Storstockholm. Staden har fått till stånd en tillfredsställande bostadsproduktion, och det är ingenting att protestera mot att Södertälje av de tillgängliga 2 000 har tilldelats 1 400 lägenheter för igångsättning i år.

Men följden blir att övriga kommuner — för att nämna några: Järna, Turinge, Nynäshamn, Sigtuna, Knivsta, Sjuhundra, Össeby, Norrtälje, Häverö, Östhammar och Öregrund — får dela på de återstående 600 lägenheterna. I fjol byggdes inom dessa kommuner 1 700 lägenheter, och önskemål och resurser i år ger utrymme för en igångsättning av 1 800.

Det är alltså med nuvarande tilldelning bara en tredjedel av produktionen som kan komma i gång. Och där står kommunerna med sin långtidsplanering.

Som konkreta exempel på nedskärning av bostadskvoten kan nämnas att Nynäshamns stad får påbörja 100 lägenheter av planerade 312 och Östhammars

stad 43 av 120. Men landskommunerna har fått ännu mindre. Össeby har tilldelats 5 lägenheter av planerade 55, Ösmo 20 av planerade 100, och vissa kommuner har inte fått någon tilldelning alls. Där skall det tydligen bli totalstopp.

Resultatet av ransoneringen hos oss gör att man måste fråga sig om det verkligen kan vara meningen att så brutalt slå sönder planeringen för bostadsbyggandet i många rätt stora och betydelsefulla kommuner som har skett i vårt län.

Med hänvisning till vad jag anfört anhallar jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka bedömningsgrunder har bostadsstyrelsen använt vid fördelningen av bostadskvoten, när det gäller länsdelen utanför storstockholmsområdet?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Herr talmannen meddelade, att fru Hörnlund, som vid kammarens sammanträde den 17 innevarande februari med läkarintyg styrkt sig från och med den 15 februari tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 20

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från ersättningskyldighet till kronan;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befri-

else från ersättningsskyldighet till kronan m. m., samt

från jordbruksutskottet:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark m. m.

§ 21

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 24, angående överlåtelse av kronan tillhörig egendom, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 22

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fyra enkla frågor, nämligen av:

herr *From*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående betjäningen å statens järnvägars ellok, m. m.,

herr *Rimmerfors*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående utbyte av statens järnvägars personvagnar med träkaross,

herr *Hyltander*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående enmansbetjäningen å lok till snälltåg, och

herr *Persson* i Heden, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående fria läkemedel mot neurosedynskada.

§ 23

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.44.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 24 februari

Kl. 14.00

§ 1

Meddelande ang. plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden

Herr TALMANNEN yttrade:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden under mars och april månader. Planens fullföljande är beroende av bland annat om aviserade propositioner avlämnas å preliminärt angiven tid. För maj månad avses plan skola uppgöras senare.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilan-

de proposition nr 24, angående överlåtelse av kronan tillhörig egendom.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Lorentzon*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående utbyggnad av cellulosaindustrin i Ådalen,

herr *Gustafsson* i Kårby, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående förbättringslånen för upprustning av åldringsbostäder,

Väckta motioner om statsbidrag till vissa tobaksodlare

herr förste vice talmannen *von Friesen*, till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige, och

herr *Grebäck*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående bostadsbyggandet i Stockholms län utanför storstockholmsområdet.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 4

Utgifterna inom finansdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—50

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 51***Väckta motioner om statsbidrag till vissa tobaksodlare**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Elofsson m. fl.* (I: 34) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson i Lönsboda m. fl.* (II: 40) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till vissa tobaksodlare från 100 000 kr. till 2 200 000 kr.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 34 och II: 40 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Eliasson i Sundborn och Sjönell*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 34 och II: 40, i skrivelse

till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förnyad utredning genom Kungl. Maj:ts försorg av frågan om skälig kompensation åt tobaksodlarna i anledning av odlingens nedläggande.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr SJÖNELL (cp):

Herr talman! I den reservation, som är fogad till punkten 51 i statsutskottets utlåtande nr 7, har yrkats att frågan om skälig kompensation åt tobaksodlarna på grund av odlingens nedläggande tas upp till skyndsamt förnyad prövning av Kungl. Maj:t. Denna prövning bör ske framför allt med beaktande av de uppgifter som framkommit vid den av Tobaksodlarföreningen gjorda undersökningen av de ekonomiska förluster tobaksodlarna lidit på grund av odlingens nedläggande.

I statsutskottets utlåtande framhålles att riksdagen för innevarande år av billighetsskäl anvisat ett reservationsanslag av 100 000 kronor åt vissa tobaksodlare. Det understryks i utlåtandet att odlarna inte har någon juridisk rätt till ersättning.

I årets statsverksproposition har något äskande om anslag för detta ändamål, d. v. s. ekonomisk ersättning åt tobaksodlarna för deras stora ekonomiska förluster, inte upptagits.

Herr talman! Det är uppenbart — det framgår bl. a. av den nyssnämnda undersökningen som gjorts av Tobaksodlarföreningen — att denna grupp oväntat och utan egen förskyllan gör en mycket betydande kapitalförlust — det rör sig om miljonbelopp — förutom att de drabbas av ett inkomstbortfall som de har mycket svårt att kompensera sig för. De byggnader som använts i tobaksodlingen är av en mycket speciell typ; det är s. k. röklador och torklador som svårigen kan användas för andra ändamål. Detsamma gäller inventarierna.

Ett särskilt vägande skäl för ersättning — och detta är en mycket ömman-

Väckta motioner om statsbidrag till vissa tobaksodlare

de omständighet i detta sammanhang — är att dessa odlare så sent som under 1950-talet gjorde nyinvesteringar för cirka 600 000 kronor och reparationer för drygt 200 000 kronor, utlägg som de inte ens tillnärmelsevis hunnit avskriva.

Riksdagen sade i fjol att »billighets-skäl» talade för denna ersättning på 100 000 kronor, och jag anser, herr talman, mot bakgrunden av de fakta och siffror jag anfört att just billighetsskäl talar för att dessa odlare får ytterligare ersättning. Hur stor denna ersättning slutligen bör bli torde böra framgå av den utredning som begärts i reservationen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! Jag kan i alla delar instämma i vad herr Sjönell sagt, men då jag undertecknat en av motionerna i denna fråga skall jag dessutom säga några ord.

Denna odling är säregen — den har förekommit i Kristianstads län och på några ställen i Malmöhus län. Den har varit mycket betydelsefull för de bygder där den förekommit. Det har varit småfolk — pensionärer och arbetarhustrur — som haft sin enda inkomst av denna odling. Att den har lokaliserats till dessa trakter beror till stor del på att jordmånen där är dålig för andra ändamål, men däremot särskilt lämpad för tobaksodling. Inte heller för Tobaksmonopolet har denna odling alltid varit betydelselös. Vid krigsutbrottet 1939 uppmånades odlarna att betydligt utöka sina arealer. Man uppmuntrade dem också genom att lämna räntefria lån till uppförande av de torklador och röklador som är nödvändiga för tobakens torkning.

Tiderna har ändrats, och nu har man lagt ned denna odling. Detta har medfört stora förluster för odlarna. I andra sammanhang har man insett nödvändigheten av att ersätta uppkomna för-

luster. Då Tobaksmonopolet på sin tid övertog tobakstillverkningen fick de många enskilda tillverkarna, som då måste upphöra med sin näring, viss ersättning. Statsrådet Sträng har också, som herr Sjönell påpekade, varit inne på denna tankegång då han i proposition 27 till förra årets riksdag framhöll att billighetskäl talade för ett visst bidrag för att täcka den kapitalförlust som skulle uppstå till följd av att för tobaksodlingen särskilt anskaffade byggnader och andra anläggningar samt utrustning skulle bli oanvändbara, eftersom tobaksodlarna i annat fall själva skulle få bära förlusterna. Riksdagen anvisade då 100 000 kronor, men detta belopp är ju, som herr Sjönell framhöll, alldeles otillräckligt. Den undersökning som Tobaksodlarföreningen gjort visar, att det inkommit ersättningsanspråk på 2,55 miljoner kronor. Det torde under sådana förhållanden bli mycket svårt att fördela detta bidrag om 100 000 kronor på icke mindre än 700 odlare. Det är alltså angeläget att vi får en större medeltilldelning, och det är därför som vi på kristianstadsbänken undertecknat denna motion och framfört krav på större bidrag.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som av herr Ivar Johansson m. fl. fogats till utskottets utlåtande.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! I och för sig är det inget tvång att lägga ned tobaksodlingen. Vad som hänt är endast att det avtal som funnits mellan Tobaksbolaget och staten om en garanterad avsättning för denna odling upphörde att gälla vid årsskiftet. Men den som anser sig kunna odla tobak konkurrensmässigt står det fullkomligt fritt att göra det.

I andra lagutskottets utlåtande under förra årets riksdag finns en hel del uppgifter som kan vara av intresse i detta sammanhang. I detta utlåtande sägs bl. a., att det inte finns några affärsmässiga förutsättningar för denna

Väckta motioner om statsbidrag till vissa tobaksodlare

odling; den tobak som odlades kunde inte användas till någonting annat än snustillverkning. Man framhöll även att denna odling inte heller ur beredskapsynpunkt hade någon betydelse utan att det är betydligt billigare att lagra tobak.

Man kommer givetvis in på frågan i vilken utsträckning man skall lämna stöd. Som redan sagts beviljade förra årets riksdag ett anslag på 100 000 kronor för stöd till tobaksodlarna. Det förutsattes emellertid att detta var ett engångsbidrag, och det poängterades mycket kraftigt att det inte kunde baseras på några rättsliga anspråk utan att det var billighetsskäl som talade för att man i någon mån lämnade kompensation till denna grupp. Jag tycker för min del — och det är också utskottsmajoritetens uppfattning — att man rimligen inte hur länge som helst kan hålla på att lämna stöd till en näringsgren av billighetsskäl. Jorden finns kvar, och odlarnas möjligheter att använda den för andra ändamål än tobaksodling finns också kvar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! Utskottets ärade talesman sade, att det inte finns några rättsliga grunder för ersättningsanspråk i detta fall. Men hur många gånger beviljar vi inte här i riksdagen anslag till bidrag utan att vederbörande kan framställa några rättsliga krav?

Herr Gustafsson sade vidare att jorden kan användas för andra ändamål. Det är mycket riktigt, men dessa torklador och röklador och den utrustning man utnyttjat för tobaksodlingen kan inte användas för andra ändamål utan stora extrakostnader. Jag anser därför fortfarande att det är berättigat med ett ökat anslag.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Huvudfrågan är väl hur länge riksdagen vill hålla på att be-

vilja bidrag till olika grupper. På detta område tycks man vilja införa och bibehålla bidrag hur länge som helst. Om det är någon som råkar ha en jordlapp som inte kan användas på det sätt som man gjort under många år är man omedelbart redo att lova bidrag. Kärnfrågan för mig i detta sammanhang är: Skall man fortsätta med en sådan politik eller skall man låta även denna del av näringslivet anpassa sig till de förutsättningar som finns.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Det var ett uttryck av herr Gustafsson i Stockholm som uppkallade mig till svaromål. Han konstaterade att den jord, på vilken man tidigare odlat tobak, finns kvar. Det är ju alldeles riktigt. Han tillägger att man på den kan odla andra grödor.

Det är kanske inte fullt så enkelt, herr Gustafsson i Stockholm. Man kan säga så här i kammaren, ty här låter det enkelt och bra, men för alla de mindre odlarna nere i Vilands härad i trakten av Ahus, vilka inte haft stort annan odling än att just odla tobak, ter sig saken annorlunda. En uppmaning till dem att använda jorden för andra ändamål uppfattar de som ett dåligt skämt.

Jag tror för min del att herr Nilsson i Lönsboda har rätt när han säger att det här föreligger möjlighet att handla av billighetsskäl; det har vi gjort tidigare i fråga om andra saker här i kammaren. Vi har kunnat ge ett litet handtag till de människor som väl förtjänar det.

I den debatt som fördes här i kammaren i fjol tillät jag mig att sluta på följande sätt: Vårt samhälle är i dag inte fattigare än att vi har möjlighet att ge även dessa små människor ett litet handtag. Jag har i dag, herr talman, samma uppfattning och ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemstäl-

Bidrag till Internationella utvecklingsfonden

lan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den första propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sjönell begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 51:o) i utskottets utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eliasson i Sundborn begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 145 ja och 52 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 52

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 53***Bidrag till Internationella utvecklingsfonden**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Den kommunistiska riksdagsgruppen har i motion nr 182 i denna kammare yrkat på en höjning av det multilaterala tekniska och finan-

siella biståndet med 50 miljoner kronor.

Vi hade hoppats att kravet på ett ökat anslag skulle beaktas vid utskottsbehandlingen. Jag kan inte avstå från att uttrycka min besvikelse över den behandling som vår motion fått i detta sammanhang.

Utskottet anför bl. a. följande i sitt utlåtande: »Kungl. Maj:ts förevarande förslag har inte givit utskottet anledning till erinran. Härav följer att utskottet inte biträder det i motionerna I: 141 och II: 182 framställda yrkandet såvitt det får anses avse ökad bidragsgivning till IDA.»

Då utskottet förefaller att vara osäkert om vad motionen avser, vill jag påpeka att den gäller en större ökning av anslaget till den internationella utvecklingsfonden än vad Kungl. Maj:t föreslår.

Jag vill därför fråga: Vilka är skälen till att utskottet inte har ansett sig kunna ta positiv ställning till yrkandet om ett större anslag? Alla auktoritativa uttalanden från regeringsledamöter och andra i detta land talar för ökat stöd till u-länderna. Det finns knappast något område inom svensk politik där klyftan mellan ord och handling är så stor som just på detta område. Detta ställningstagande rimmar illa med den principiella ståndpunkt som riksdagen intog 1962 och som innebar att tyngdpunkten i det svenska u-landsbiståndet skall ligga på hjälpsatser genom FN och genom internationella organ i övrigt.

Jag hoppas att ingen i kammaren uppfattar det som ironi om jag citerar ett principuttalande av statsministern från 1962 angående ökad u-landshjälp. Statsministern sade då att förmågan att hjälpa är obestridlig i en av världens rikaste nationer som haft förmånen av fred, som präglas av snabbt ekonomiskt framåtskridande och som steg för steg kunnat förverkliga social trygghet och ekonomisk utjämning.

I stället för att använda egna ord lånar jag dessa statsministerns ord som jag tycker utgör tillräcklig motivering för den motion som lämnats av den kommunistiska riksdagsgruppen.

Av tekniska skäl är det inte möjligt att här framställa något yrkande. Jag vill därför bara ha anmält dessa synpunkter och hoppas kunna återkomma till frågan när den på nytt kommer på riksdagens bord.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 54 och 55

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56

Lades till handlingarna.

§ 5

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15

Lades till handlingarna.

§ 6

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till oförutsedda utgifter, och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ottosson m. fl.* (I: 197) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson i Borås m. fl.* (II: 240), hade hemställts *dels* att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här var i fråga, ur budgeten avföra samtliga de anslagsposter som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 1; *dels* att riksdagen måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här var i fråga, besluta att samtliga de anslag som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 2 skulle vara obetecknade samt minskas med vardera en tiondel av det föreslagna anslagsbeloppet; *dels* att anslag till Omkostnader hos diverse myndigheter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna; *dels* att reservationsanslag till Diverse utgifter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, tredje, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna; *dels* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att under de avförda anslagen föreliggande medelsbehov måtte i mån av medelstillgång tillgodoses inom ramen för varje huvudtitels här ifrågavarande anslag; *dels* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av de administrativa reglerna beträffande omkostnadsanslag, att dessa såsom maximerade totalbelopp utan bindande specificering ställdes till vederbörande myndigheters förfogande; *dels* ock att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att vid varje budgetårs slut till riksdagen lämnades en redovisning för användningen under

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

förflutna budgetår av anslagen till Diverse utgifter och till Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 197 och II: 240 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Åkerlund*, *Bohman* och *Björkman*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 197 och II: 240,

1) godkänna i motionerna förordad överflyttning av medel från sak- och bidragsanslag till anslag till Diverse utgifter resp. Omkostnader hos diverse myndigheter, vilken överflyttning beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

2) godkänna i motionerna förordad ändring beträffande vissa angivna större omkostnadsanslag, vilken ändring beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

3) hos Kungl. Maj:t hemställa, att efter utgången av varje budgetår skulle till riksdagen lämnas en redovisning för användningen under budgetåret av de i motionerna föreslagna anslagen till Diverse utgifter respektive Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **BJÖRKMAN** (h):

Herr talman! Det föreliggande utskottsutlåtandet behandlar motioner om en ändrad och som vi anser mera rationell ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten. Anslagen på driftbudgeten ökar med varje år, och det blir allt svårare för utskotten att väga behoven och angelägenheten av anslagen mot varandra. Samtidigt blir det allt svårare att bedöma om ett beslut leder till automatiska utgiftsökningar i framtiden. Vi hör nu allt oftare talas om

automatiken, sådana utgifter som vi inte har någon möjlighet att göra något åt på grund av tidigare beslut.

Vi har därför föreslagit att till särskilda gemensamma poster på varje huvudtitel, »Diverse utgifter» respektive »Omkostnader hos diverse myndigheter», sammanföra mindre omkostnadsanslag, förändra vissa större omkostnadsanslag från förslagsanslag till oobetecknade anslag och att begära redovisning i efterhand för hur anslagen har använts. Med dessa åtgärder skulle, menar vi, Kungl. Maj:t och ämbetsverken icke vara så bundna i dispositionen av anslagen som för närvarande är fallet och som inte kan anses vara vare sig praktiskt eller ändamålsenligt. Enligt vår mening vore det mera rationellt med hänsyn till angelägenheten av att få en effektivare kontroll över kostnaderna, om verk och myndigheter finge möjlighet och skyldighet att inom en fastställd ekonomisk ram hushålla med tillgångarna och ansvara för deras användning.

Det borde inte i denna kammare råda några delade meningar om att det är angeläget att hejda och begränsa den oavbrutna stegringen i statsutgifterna. Det är särskilt angeläget i nuvarande läge med hårt tryck på samhällsekonomin. Vi har därför föreslagit att de tidigare nämnda anslagen skulle reduceras med 10 procent, vilket skulle medföra en nedskärning av statsutgifterna med 48 miljoner kronor. Vi har också i bilagor till motionen angivit var detta skulle ske. Vissa huvudtitlar är undantagna.

Utskottets talesman kommer förmodligen att säga att dessa förslag inte är några nyheter, och det kan jag inte bestrida. Det är nu sjätte gången vi för fram dem. Förra året kom vi en liten bit på vägen, hoppas vi åtminstone. Då hänvisade utskottet till att Kungl. Maj:t i december 1963 uppdragit åt statskontoret att i samråd med riksrevisionsverket verkställa utredning rörande bok-

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

föring, kostnadsredovisning och programbudgetering inom statsverksamheten. Det synes utskottet icke uteslutet, heter det i utlåtandet, att de i motionerna framförda synpunkterna åtminstone delvis kan komma under övervägande i samband med berörda utredningsarbete. Utskottet åberopar i år självfallet samma skäl för ett avstyrkande av motionerna. Men det lilla steget förra året visar kanske ändå att trägen vinner. Genom att vi håller fast vid vår ståndpunkt kanske vi kan börja hoppas på nästa steg på vägen.

Av denna anledning, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen till statsutskottets utlåtande nr 15.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Björkman har refererat vad denna motion innebär, varför jag kan känna mig befriad från att behöva gå närmare in på den saken. Som han säger är det ju heller ingen nyhet, utan det är sjätte gången som vi diskuterar detta. Möjligen skulle de som är nya i denna kammare kunna ha något intresse av en sådan diskussion. Jag tror dock det är enklare att hänvisa dem till de protokoll som finns från tidigare debatter, om det är någon som skulle vara speciellt intresserad av att ta del av behandlingen av frågan under tidigare år.

Sedan kanske jag ändå måste göra herr Björkman något besviken, om han förutsätter att den utredning om bokföring, kostnadsredovisning och programbudgetering som nu verkställs genom statskontorets försorg skulle komma att leda till något som liknar detta förslag. Jag tror att den utredningen syftar till någonting annat än vad det här gäller — framför allt kanske att få en bättre kostnadsredovisning på de olika verksamheter som vi håller på med i det här landet och även att, om detta skulle visa sig vara möjligt, åstadkomma något sys-

tem med programbudgetering. Vi har menat att eftersom denna utredning pågår är den nuvarande budgetuppställningen inte sämre än att vi kan behålla den tills man får resultatet av undersökningen, om det finns förutsättningar att på ett rimligt sätt komma fram till en annan ordning på detta område.

Jag tror nog att herr Björkman innerst inne egentligen är överens med mig om detta. Nu har han väl närmast intagit attityden av droppen som skall urholka stenen, och han får gärna hålla på med det — för mitt vidkommande i sex år till, om så skulle vara fallet. Jag tror emellertid ändå inte att vi kommer att mötas i samförstånd om den ståndpunkt som denna motion ger uttryck för, utan i så fall blir det nog om någonting som i väsentliga avseenden kommer att vara annorlunda.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Herr Gustafsson i Stockholm är en mycket grym man, som grusar varje förhoppning om att vi skulle kunna göra något framsteg och komma fram till en bättre ordning. Han gör mig dock inte alldeles besviken. Jag undrar om herr Gustafsson har lagt märke till att det är litet skillnad mellan utskottets utlåtanden rörande ifrågavarande motioner. Jag skall be att få tala om vad det står i utskottets utlåtande förra året:

»Det synes utskottet icke uteslutet att de i motionerna framförda synpunkterna åtminstone delvis kan komma under övervägande i samband med berörda utredningsarbete.»

I år står det: »Enligt vad utskottet erfarit kan de i motionerna framförda synpunkterna väntas komma under övervägande i samband med berörda utredningsarbete.»

Herr Gustafsson, vi har inte så förfärligt stora anspråk, men jag tolkade faktiskt utskottets senaste skrivning som

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

ett litet framsteg, ty om det varje år faller bort några sådana inskränkningar i utskottets utlåtande kanske vi, herr Gustafsson, till slut kan bli alldeles överens även på denna punkt.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):
Herr talman! Herr Björkman skall nog inte lägga in mer av skillnad mellan utskottets skrivning i fjol och i år än vad som egentligen finns där.

Jag medger gärna att det är riktigt att vi i år på ett bättre sätt än förra året har skaffat oss förvissning om att man kommer att syssla med denna fråga i den utredning som statskontoret har tillsatt på detta område. Om nu herr Björkman vill kalla detta för att man har ändrat sig, må han gärna för mig göra det. Jag tycker inte att det i och för sig är fel att göra det på en sådan motivering.

Däremot tror jag inte att herr Björkman kommer att ändra sig, utan denna motion kommer antagligen att se lika steril ut under följande sex år som den gjort under de sex år som gått.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Nu hoppas jag verkligen att herr Gustafsson inte fortsätter att släcka det lilla hopp som äntligen har väckts om att vi skall komma till en bättre ordning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Björkman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Björkman begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 171 ja och 31 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde,

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ekklesiastikdepartementets verksamhetsområde, och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Lades till handlingarna.

§ 10

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11

Föredrogs vart efter annat och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 12

Föredrogs vart för sig

första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 64, angående vissa ändringar i grundlagarna; samt

från statsutskottet:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budget-

året 1964/65, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Vidare anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 63, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

§ 14

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 25, angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, och

nr 26, angående anslag till investeringar i försvarets fabriksfond m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr *Eliasson* i Sundborn, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående de höjda fastighets-taxeringsvärdenas inverkan på inkomst-prövade pensionsförmåner,

fru *Ryding*, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående förhöjning av livräntebeloppen inom yrkesskadeförsäkringen, och

herr *Andersson* i Örebro, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående viss inskränkning av de militära övningarna inom fritidsområdet vid Kilsbergen.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.47.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 26 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talman.

§ 1

Justerades protokollet för den 19 innevarande februari.

§ 2

Herr andre vice talmannen meddelade, att herr Kärrlander, som vid kammarens sammanträde den 10 innevarande februari med läkarintyg styrkt sig från och med den 3 februari tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig, *dels* om jag avser att vidta sådana åtgärder, att enmansbetjäning på snälltågslok inte behöver förekomma vid nuvarande trafiksäkerhetsförhållanden, *dels* om jag ämnar påskynda genomförandet av SJ:s byggnadsprogram, så att trävagnsbeståndet snarast kan tas ut ur trafiken, *dels* om jag är beredd att ta initiativ till snarast möjliga införande i vårt land av ett system för s. k. automatiskt tågstopp.

Herr From har frågat mig, *dels* om jag anser att enmansbetjäning på SJ:s ellok bör tillåtas, *dels* om jag vill medverka till att personvagnar med träka-

ross snarast tas ur trafik på de starkast trafikerade järnvägslinjerna.

Herr Rimmerfors har frågat mig, när nybyggnadsprogrammet vid SJ kan beräknas ha fortskridit så långt, att samtliga personvagnar av trä kan bytas ut mot vagnar av stålkonstruktion.

Vidare har herr Hylander frågat mig, om jag anser trafiksäkerhetens krav tillräckligt tillgodosedda med enbemannade lok till snälltåg.

Jag anhåller, herr talman, att få besvara samtliga dessa frågor i ett sammanhang.

I SJ:s vagnpark ingår f. n. i runt tal 2 000 normalspåriga sittvagnar och sovvagnar, varav ca 500 trävagnar. I överensstämmelse med SJ:s planer kommer under innevarande år samtliga kvarvarande sovvagnar av trä att utrangeras. Restaurangvagnarna är alla av stål.

Personvagnsparken av trä har genom successiva slopningar minskat kraftigt. Under den senaste tioårsperioden har i det närmaste 1 500 trävagnar för personbefordran utrangerats samtidigt som nyanskaffning ägt rum av 480 moderna stålvagnar. Huvuddelen av dessa stålvagnar eller mer än 300 har levererats under åren 1961—1964.

Antalet sittplatskilometer för trävagnar i loka utgör f. n. i genomsnitt 5 %. Vid normal trafikomfattning framföres trävagnar enbart på mindre trafikerade linjer. Behovet av trävagnar i normaltrafik har under de senaste åren minskat avsevärt bl. a. till följd av genomförda trafikomläggningar och den nämnda nyanskaffningen av stålvagnar.

Under de dagar, då trafiken är störst, främst under påsk-, jul- och vintensporttiden, svarar trävagnarna för mellan 15 och 20 % — alltså inte 40 %, såsom uppgivits i en del tidningar — av det

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

totala antalet sittplatskilometer. Vid sådana tillfällen är det maximala behovet av trävagnar cirka 300. Dessa framföres i huvudsak på de mindre trafikerade linjerna. Trävagnarna får inte ingå i express- och snälltåg, d. v. s. tåg med större hastighet än 100 km per timme.

SJ räknar med att bl. a. pågående översyn av tågplaner och driftomläggningar kommer att medföra en sådan minskning av det totala vagnbehovet inom några år att samtliga trävagnar kan slopas utan att ytterligare personvagnar behöver anskaffas. Men för att ytterligare modernisera personvagnsparken och därmed erbjuda resenärerna ökad bekvämlighet övervägs inom SJ sedan någon tid att anskaffa ett större antal nya sittvagnar av stål av den typ som visat sig vara särskilt omtyckt av resenärerna. Enligt vad jag inhämtat från SJ skulle en sådan nyanskaffning även innebära att persontågen på huvudlinjerna inte längre skulle innehålla trävagnar vid högtrafiktid. Man räknar med att den sista trävagnen kommer att tas ur trafik inom fem år.

I fråga om bemanningen av tåg är huvudregeln att det skall vara minst två man i tåget. Om det finns en särskild tågchef kan loket enbemannas, dock under förutsättning att loket är försett med säkerhetsgrepp eller säkerhetspedal. Om tåget inte har särskild tågchef skall det finnas både förare och biträde på loket. Biträde behövs emellertid inte i tåg med högst 20 vagnaxlar, inte heller i lokalgodståg och i tåg på vissa mindre starkt trafikerade linjer.

För expresståg och tyngre snälltåg, som alltid har särskild tågchef, skall ändå loket i regel vara bemannat med både förare och biträde. Avsteg från regeln om biträde får göras för kortare sträckor. Hänsyn skall då tagas till hur förarens tjänstgöring är ordnad och tågets läge på dygnet.

De här av mig angivna reglerna har utarbetats i samråd med Svenska järnvägsmannaförbundet.

Givetvis är det inte möjligt för mig att göra något uttalande i anslutning till den nyligen inträffade svåra olyckan i Skultorp. Det är den pågående utredningens uppgift att söka klarlägga de olika orsakssammanhangen.

Beträffande frågan om automatisk hastighetsövervakning kan jag meddela att de mycket komplicerade tekniska problem, som är förenade med ett sådant system, sedan några år utreds av en särskild expertgrupp inom den internationella järnvägsunionen. SJ har sedan mitten på 1950-talet ägnat ett mycket stort intresse åt att finna en lämplig teknisk lösning av problemet, och SJ står även som en av initiativtagarna till den nyssnämnda expertgruppen. Ordförande i denna internationella expertgrupp är för övrigt chefen för SJ:s utvecklingsavdelning.

Arbetet inom expertgruppen har nu avancerat så långt, att en slutrapport kan väntas under våren 1966. SJ avser att senare samma år kunna besluta om vilken typ för automatisk hastighetsövervakning, som för våra förhållanden bäst kompletterar nuvarande linjeblockering och befintliga säkerhetsanordningar på stationerna. Enligt vad jag inhämtat från SJ avser man att anmäla frågan i årets petita.

Självfallet, herr talman, kommer jag att följa dessa frågor med den allra största uppmärksamhet.

Vidare anförde:

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för att jag så snabbt fått svar på min interpellation. Naturligtvis kan man inte få någon klarhet om den direkta orsaken till den allvarliga olyckan i Skultorp förrän den pågående utredningen är klar, men så mycket står utan vidare klart efter denna olycka, att säkerheten inom järnvägstrafiken inte alltid är vad den bör vara. Min interpellation avsåg just säkerhetsproblemen.

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

Främst gäller det trävagnsbeståndet. Det är uppenbart att olyckan i Skultorp inte skulle ha fått så oerhörda konsekvenser om inte en trävagn ingått i tågsättet. Trävagnar har betecknats som dödsfällor. Så länge trävagnar ingår i SJ-trafiken tar man alltså stora risker med passagerarna, som man kanske inte annars behövde ta. Enligt min mening är det angeläget att trävagnarna snarast uttrangeras ur trafiken. Sovvagnar av trä skall enligt kommunikationsministerns svar uttrangeras redan i år, men sittvagnar av trä används, om jag förstått kommunikationsministerns svar rätt, till ett antal av cirka 300 vid högt trafik — d. v. s. främst under påsk, jul och vintersporttiden. Enligt vad jag inhämtat från tillförlitligt håll skall antalet trävagnar, som för närvarande ingår i SJ:s personvagnsuppsättning, uppgå till 479 sittvagnar och 14 sovvagnar, vilket utgör 25,4 procent av hela personvagnsparken då det gäller sitt-, ligg- och sovvagnar. Dessutom förekommer ett mindre antal tvåaxlade trävagnar i den lokala godstrafiken. Antalet trävagnar har som framgått av svaret kraftigt nedbringats under de senaste åren. I interpellationssvaret har utlovats att den sista trävagnen, enligt SJ:s planer, skall kunna tas ur trafik inom fem år.

På min fråga om kommunikationsministern ville försöka påskynda byggnadsprogrammet, så att trävagnarna snarast kan uttrangeras, har kommunikationsministern inte svarat. Om detta skall tolkas så, att kommunikationsministern inte vill försöka påskynda trävagnarnas borttagande, måste jag uttrycka mitt beklagande.

När det gäller tågbemanning är, enligt kommunikationsministern, huvudregeln att det skall vara minst två man på tåget. Men enmansbetjänade lok förekommer inte bara vid extratåg. Då det gäller expresståg och tyngre snälltåg skall loket i regel vara bemannat med såväl förare som biträde. Det påkörande snälltåget i skultorpsolyckan var alltså ett ödesdigert undantag från regeln.

Systemet med enmansbetjänade lok har mött hård kritik från lokmannahåll. Man anser att enmanstjänsten innebär en alltför hård press och ett alltför tungt ansvar på föraren. Det är naturligtvis lovvärt att SJ vill föra en sparsam politik, men detta får inte ske på bekostnad av trafiksäkerheten. Så länge man inte har möjligheter att införa automatiskt tågstopp måste enmansbetjäning innebära ökade risker, helt enkelt därför att så många olyckor beror på den mänskliga faktorn. Kommunikationsministern har inte svarat på min fråga huruvida han vill vidta åtgärder för att enmansbetjäning på snälltågslok inte längre skall förekomma vid nuvarande förhållanden.

Det synes mig uppenbart att just högttrafiken är förenad med trafiksäkerhetsrisker som inte bör accepteras. Topptrafik får väl i och för sig anses innebära större risker än normaltrafik. Tidtabellerna blir lätt rubbade, och detta torde medföra ökade risker. Men dessutom är det tydligen så att man vid sådana tillfällen måste använda ett visst antal trävagnar och i större utsträckning än annars begagna sig av enmansbetjäning på loken. Man tar med andra ord medvetet större risker — och delvis onödiga risker — just vid de tillfällen då trafiken är som mest intensiv. Enligt min mening är detta inte en försvarlig trafikpolitik.

På min sista fråga rörande det automatiska tågstoppet eller den automatiska hastighetsövervakningen har kommunikationsministern svarat att statens järnvägar avser att anmäla frågan redan i årets petita, och han lovar att följa frågan med den största uppmärksamhet. Jag är naturligtvis tacksam för det och hoppas det betyder att kommunikationsministern skyndsamt kommer att ta de erforderliga initiativen.

Jag har helt klart för mig att de nödvändiga förbättringarna i trafiksäkerheten på järnvägarna kommer att kosta mycket pengar, men den får enligt min mening inte bedömas som en ekonomisk

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

avvägningsfråga. Här är det större värden som står på spel. Därför vill jag uppmana kommunikationsministern att påskynda utbyggnadsprogrammet, så att trävagnarna snarast kan tas ur trafik, samt att försöka se till att enmansbetjäning på snälltågslok inte skall behöva förekomma, i varje fall inte vid nuvarande säkerhetsförhållanden. De två punkterna synes mig vara en allvarlig brist i SJ:s trafiksäkerhetspolitik.

Herr talman! Jag ber att än en gång få tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Herr FROM (fp):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min fråga.

I statsverkspropositionen, bilaga 8, s. 7 står: »SJ:s investeringar inriktas i huvudsak på att stärka konkurrenskraften på huvudlinjerna genom åtgärder, som ökar transportkapaciteten, ger ökad trafiksäkerhet och komfort samt medför kostnadsbesparingar.»

Dagen efter den svåra tågolyckan gick SJ:s reklamfilm om det säkraste sättet att resa, d. v. s. med tåg, som förspel på en av biograferna i Skövde. En ortstidning skrev: »Det blev en chock för publiken.»

Allmänheten frågar sig hur det är med trafiksäkerheten på SJ. Det är naturligt att man gör sådana reflexioner med anledning av katastrofen, detta i synnerhet i min hemstad och trakten däromkring, där flertalet av de omkomna var bosatta. De ordinarie snälltågen framföres normalt av två man. Det tyder väl på att man ur säkerhetssynpunkt anser det vara för litet med en man. Det var därför med märkbar häpnad som passagerarna på det krockande snälltåget mottog beskedet att lokföraren hade varit ensam.

Gjorda undersökningar synes ha bekräftat att signalerna fungerat riktigt, men att avståndet mellan vissa signaler möjligen varit för kort för att kunna

bromsa ned hastigheten tillräckligt. Företaget bromsprov kan ge anledning till en sådan slutsats. Bromssystemet tycks dock ha fungerat normalt.

Kvar står den mänskliga faktorn. Två par ögon har väl större möjlighet att kontrollera och iakttaga än ett par, t. ex. om ingångshastigheten till ett stationsområde är för hög. Det hjälper inte med säkerhetsgrepp eller -pedal, om den ensamme föraren gjort en felaktig iakttagelse. Är det inte att lägga ett alltför stort ansvar på en man att vid en toppbelastning i trafiken låta denne ensam föra ett extratåg med 600 personer?

På s. 262 i statsverkspropositionen står det: »Personalanvändningen inom olika arbetsområden kommer även i fortsättningen att kontrolleras genom systematiska genomgångar av personalturlistor och kontrolltalsuppföljningar, varvid olika möjligheter till personalreducering skall utnyttjas. Härvid kommer i fråga bl. a. ökad enbemanning av lok.»

På ett annat ställe står det: »Utbyggnaden av automatisk linjeblockering och fjärrblockering intensifieras.» Men är det inte bäst att under tiden låta tvåbemanningen vara kvar?

Med bestörtning såg man också den vid olyckan söndersmulade trävagnen. Det har upplysts att man normalt inte använder sådana vagnar, men vid toppar i trafiken får de duga, under förutsättning att de ej placeras sist i tåget, där de lättast får skador. Men vagnar med träkaross borde ej framföras i tåg på starkt trafikerade linjer med stor tåghastighet. Det kan gå bra, men händer det något, blir det lätt en sådan katastrof som i lördags.

I statsverkspropositionen omnämnes en provserie på ett tiotal sittvagnar av ny, enklare typ att användas som förstärkning vid högtrafik. En viss omjustering av investeringskostnaderna skulle kanske ge möjlighet att utöka denna provserie.

Jag läste i dagens tidning följande:

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslök, m. m.

»JK vill även ha en kortfattad redogörelse för de järnvägsolyckor av motsvarande slag eller rapporterade tillbud till sådana som inträffat vid SJ under de senaste fem åren. Redogörelsen skall innefatta uppgifter om vilka förhållanden som i varje särskilt fall orsakat olyckan eller tillbudet och om de åtgärder från styrelsens sida som föranletts av olyckorna eller tillbudena.» Jag tror det är synnerligen värdefullt att få en sådan redogörelse.

Det var en upprörd passagerare på olyckståget som yttrade: »Får jag en gång till se SJ:s berömda annons 'Tag tåget för säkerhets skull!' vet jag ej vad jag tar mig till.» SJ måste nu handla snabbt för att återställa förtroendet för säkerheten. Säkerheten måste komma i första hand, och ekonomiska beräkningar får ej rucka ens en aning på säkerhetskraven. Jag ber än en gång att få tacka herr statsrådet för svaret på min fråga.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ber jag att få framföra mitt tack för svaret på min fråga. Jag skall givetvis inskränka mig till den när jag nu gör ett par kommentarer.

Den frågeställning, som föreföll mest angelägen efter olyckan i Skultorp, gällde dels den tekniska möjligheten av att få fram tillräckligt antal nya vagnar av stabil konstruktion, dels de ekonomiska förutsättningarna för en sådan åtgärd inom kortast möjliga tid. Jag är medveten om att det även för angelägna utgifter måste finnas en viss investeringsplan. Får jag fatta kommunikationsministern så att det finns pengar för detta angelägna ändamål, så att man inte av ekonomiska skäl behöver onödigt förlänga tiden för omläggningen? Det borde givetvis inte få hänga på pengar när det är fråga om säkerhet och människoliv. En trafikolycka blir heller ingen billig historia, bortsett från det bittra

faktum att förlorade människoliv aldrig kan ersättas med pengar.

Den andra frågan, herr talman, gäller verkstädernas kapacitet vid produktion av ny materiel. Av statsrådets svar tycks det framgå att man är inställd på att öka anskaffningstakten — i varje fall anges vissa tider inom vilka anskaffningen bör vara genomförd.

Vi har tidigare haft olyckor med de gamla trävagnarna. Jag förmodar att man efter varje sådan dyrköpt erfarenhet ökat anskaffningstakten. Finns det nu tekniska möjligheter att ytterligare pressa tidsschemat? I så fall bör det givetvis ske. Herr statsrådet redovisade en plan, som också herr Börjesson nyss antydde, enligt vilken den sista sovvagnen av trä skall ha rullat färdigt före detta års utgång och den sista personvagnen inom en femårsperiod.

Sedan kan man ju ifrågasätta om inte trävagnarna redan nu konsekvent borde förbjudas i snälltåg, vilket naturligtvis inte hindrar att även ett persontåg kan bli påkört av ett snälltåg. Det bästa är givetvis att vi helt byter ut den rullande materiel som inte tål de ökade riskerna i dagens hårdare trafik.

Något litet oroad blir man måhända av kommunikationsministerns förhoppning att de gamla vagnarna skall kunna bytas ut utan att behöva ersättas av nya, d. v. s. genom driftinskränkning. Är detta verkligen motiverat? Minskad service är ju aldrig något särskilt lockande perspektiv. Men naturligtvis är det bättre med säkrare trafik och mindre tågtäthet än med många resemöjligheter och större fara för liv och lem. Om driftinskränkningen enbart sammanhänger med utvecklingen av bil- och flygtrafiken kan man ju förstå statsrådets motivering.

Varje olycka lär oss något — det är den dyrköpta erfarenhet vi gång på gång har fått göra. Sannolikt gäller detta också den tragiska olyckan vid Skultorp.

Jag tackar än en gång för svaret.

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Skoglund för svaret på min fråga och noterar med tillfredsställelse att svaret kom mycket snabbt, t. o. m. före den vanliga tidtabellen. Med den begränsade erfarenhet jag har av frågor och svar i denna kammare skulle jag ha varit frestad att ge det en förstaplacering i fråga om snabbhet, om man inte nyligen bevitnat en ännu snabbare turnering — så snabb att svaret finns på sidorna 3—5 och frågan på sidan 24 i samma häfte av kammarens snabbprotokoll. Man kan ha anledning förmoda att syftet med det svaret knappast har varit förbättrade kommunikationer, i varje fall inte åt vissa håll, och man gör reflexionen att det innebär vissa risker att vid snabb trafik i sådana fall använda reservpersonal.

Men min fråga, som besvaras i dag, gäller om man använt otillräcklig personal och avser främst SJ:s personalpolitik och dess inverkan på kravet på fullgod säkerhet. Om trävagnarna tycks inte råda några delade meningar utan man är helt överens om att de skall bort. Statsrådets uttalande att man nästa år kan sova lugnt i SJ:s vagnar, eftersom man slipper trävagnarna, är välkommet, även om man önskat att detta kunde ha gällt samtliga trävagnar.

I detta sammanhang medverkar många mycket tvingande faktorer till utrangering. Betydligt allvarligare är den av SJ bedrivna rationaliseringen på personalsidan, eftersom den har som mål att samtidigt som driften i övrigt upprätthålles få allt färre personer anställda — en målsättning betingad av hårda ekonomiska villkor, vilken dock med nödvändighet på många punkter går stick i stäv med säkerhetskravet. Den stora frågan är hur långt man kan gå i fråga om personalinskränkningar utan att säkerhetskravet eftersättes.

När det gäller ansvaret för den tragiska händelse som bildar bakgrunden till dagens frågor har det talats om den

mänskliga faktorn. Jag har den uppfattningen — vilken grundats under pojksåren och bekräftats av senare erfarenhet — att punktlighet och plikttröhet är epitet som man osökt förbinder med järnvägstjänstemän och personal i övrigt vid SJ. Men alla mänskliga funktioner har sin begränsning. Frågan blir om man i detta avseende har gått för långt — kräver man för mycket?

Drar man ut konsekvenserna av detta resonemang kommer man in på ekonomiska avvägningsfrågor. Även om man inte vare sig vill eller kan göra statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet direkt ansvarig, står — eller kanske rättare sagt sitter — denne i ansvarsfrågans centrum. Man frågar sig om erforderliga medel har äskats och ställts till förfogande, så att rimliga och genom undersökningar dokumenterade säkerhetskrav kan tillgodoses och inte blivit eftersatta på grund av brist på pengar. Vi kommer med intresse att ta del av kommunikationsdepartementets kommande framställningar i här berörda avseende.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag ber först i anledning av vad den föregående talaren sade om svarets snabbhet att få påpeka, att jag i en av dagens tidningar upptäckt att ett av frågeställarnas anföranden redan finns återgivet och t. o. m. mina repliker till detta. Jag är en aning överraskad över att detta har kunnat inträffa, men det är kanske något som har med mittenpolitiken att göra — om det nu tillåts mig att säga något sådant. Det inträffade gör väl emellertid att vi från regeringens sida får överväga om vi vill ha våra debatter så att säga refererade på förhand. Det material som har lämnats ut har tydligen på något sätt blivit utnyttjat.

Detta var, herr talman, en parentes som jag dock gärna ville göra. Låt mig påpeka för herr Rimmerfors att trävag-

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

narna inte förekommer i express- och snälltåg. Detta var en uppgift som återfanns redan i interpellationssvaret, men jag förstår att herr Rimmerfors, som fick tillgång till svaret endast tjuu minuter före plenums början, inte hann läsa det så noggrant att han upptäckte denna uppgift. Därför vill jag göra detta påpekande.

Låt mig sedan återgå till vad som sagts i själva debattfrågan. Jag tar först upp frågan om trävagnarna.

Den siffra för sloandet av normalspåriga trävagnar, som jag angav i mitt svar, hade jag avsiktligt begränsat till vagnar vilka är avsedda för att befordra passagerare. Om man däremot tar hänsyn till alla normalspåriga trävagnar, även resgodsvagnar o. d., stiger denna siffra under ifrågakavande tioårsperiod med 400 till drygt 1 900 trävagnar. Sedan år 1962 har drygt 400 sådana vagnar utrangerats.

År 1950 hade SJ totalt ungefär 2 800 normalspåriga trävagnar. År 1962 var antalet nere i cirka 1 500 och den 1 januari i år i cirka 1 050. Utrangeringarna är således mycket betydande, och SJ fortsätter dessa i snabb takt. Målet är därvid i första hand att trävagnar över huvud taget inte skall finnas i persontågen på huvudlinjerna, där trafiken är tung, tät och snabb.

Som jag nämnde i mitt interpellationssvar har antalet trävagnar vid normal trafikomfattning minskat avsevärt under de senaste åren och de framförs för närvarande på de mindre trafikerade linjerna. Under sommartrafiken år 1961 behövdes 606 trävagnar; år 1964 var behovet nere i 120. Under vintern samma år var motsvarande siffror 535 respektive 66.

Jag har velat lämna dessa kompletterande uppgifter med anledning av att frågeställarna uppehöll sig vid saken i sina anföranden.

Jag blev också tillfrågad om i vad mån det skett någon allvarlig prutning på SJ:s äskanden. SJ har ju under de

senaste fem—sex åren fått investeringsanslag på ett belopp av sammanlagt 2—2,5 miljarder. Om vi håller oss till det budgetår för vilket äskandena skall prövas av årets riksdag, så gjorde vi i departementet i samband med budgetberedningen en prutning på 5 miljoner kronor på SJ:s äskanden. Men denna prutning avser en rad investeringar — den gäller alltså inte bara vagnar utan även sådana saker som ombyggnad till dubbelspår, fjärrblockeringsanläggningar, säkerhetsanordningar av annat slag etc. Sedan spikar inte vi vad som skall gå till det ena och det andra, utan SJ har rörelsefrihet inom den ram som riksdagen fastställer.

Man har trågat mig, huruvida jag vill medverka till ett snabbare byggande av stålvagnar, så att alltså trävagnarna skulle komma att försvinna tidigare än vad jag här angivit. Egentligen skulle jag ju inte behöva svara på en sådan fråga — det är självfallet att den som, i varje fall i sista hand, har ansvaret för säkerheten även på järnvägarna är villig att medverka till att allt görs som kan göras härvidlag. Jag har också haft kontakt med SJ:s ledning för några dagar sedan. Vi diskuterade inte så mycket läget i dag utan fastmera hur vi skall kunna påskynda genomförandet av programmet, så att det tidsmässigt skulle kunna kortas ned från fem år, alltså den tidsram jag här angivit.

Det finns möjligheter. Man kan göra en omdisposition inom den ram som SJ har till sitt förfogande och på så sätt få fram ökade beställningar. Det får inte bero på pengar. Jag fick också det intrycket, att de båda toppmän från SJ som var uppe hos mig var helt på det klara med att vi måste ta upp en diskussion om möjligheterna till en snabbare utbyggnad än vad man programmässigt räknat med.

Men det är väl orimligt att begära, att jag i dag skall kunna säga precis hur det skall gå till. SJ:s företrädare fick så att säga i hemuppgift att under-

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.

söka möjligheterna och inom någon vecka för mig närmare precisera vad som kan göras. — Jag upprepar att jag självfallet är beredd att medverka i dessa strävanden så långt det är mig möjligt.

Detta är vad jag ville säga om moderniseringen av vagnparken. Jag tror att mitt svar och mina kommentarer täcker vad frågeställarna efterlyst; skulle jag ha glömt någon detalj gör sig de ärade talarna säkerligen påminna.

Låt mig så, herr talman, även säga några ord om bemanningen på loken.

SJ har tillämpat enbemanning på lok ända sedan början av elektrifieringen av huvudlinjerna på 1920-talet och den har varit av betydande omfattning ända sedan mitten av 1940-talet. De nuvarande reglerna har, som jag påpekade, utarbetats i samråd med Svenska järnvägsmannaförbundet och de har tillämpats sedan år 1956, dock med vissa mindre ändringar, i huvudsak berörande bemanningen på lok som drar godståg på vissa sidolinjer. — I utlandet förekommer också enbemanning — i Norge t. o. m. i betydligt större omfattning än hos oss. Men hur det är i andra länder skall vi kanske lämna därhän i detta sammanhang.

Någon av talarna tog upp mitt allmänna uttalande i slutet av interpellationssvaret, att jag självfallet kommer att följa frågan med allra största intresse. I detta intresse ligger naturligtvis inte bara att jag kommer att ta del av vad som sägs, vad som förs fram i rapporter, vad som klargöres genom utredningar o. s. v. Nej, det innebär självfallet också att vi är beredda att till positiv prövning ta upp vad som framkommer vid utredningen, om materialet är av sådan beskaffenhet att det föranleder åtgärder. Men om dem vet jag för ögonblicket ingenting eftersom utredning pågår.

Intresset gäller ju också frågan om bemanningen. Jag vill inte göra gällande att den frågan bara rör personal-

organisationen hos statens järnvägar, även om vi måste anse det riktigt att SJ i första hand får ta ställning till frågan. Staten kan inte lämna frågan helt ur sitt synfält.

Herr **HYLTANDER** (fp):

Herr talman! Min inledande lilla anmärkning om det snabba svaret var närmast positiv. Det hoppas jag att statsrådet uppfattade och uppskattade. Vad sedan gäller de alltför snabba svaren delar vi tydligen varandras uppfattning.

Frågan om mittensamverkan kanske inte tillhör dagens diskussion. I varje fall har jag inte medverkat till något av det som statsrådet här drog upp. Min lilla anmärkning rörde sig om andra, som jag tycker kanske för hastiga åtgärder. Vi kanske kan vara sams även i det fallet.

Det hör väl till sakens natur att man blir ense om att en sådan fråga som denna kräver allvarliga överväganden. Att enbemanningen främst förekommer i godståg är en upplysning vi noterar med tillfredsställelse, eftersom man inte har samma trafiksäkerhetskrav när det gäller godsbefordran som när det gäller personbefordran. Det förefaller då som om Skultorpsolyckan är ett tragiskt undantag. Man kanske får den uppfattningen av de framförda synpunkterna att enmansbetjäningen inte borde ha förekommit. Jag har undvikit att gå in på detta speciella fall därför att utredningen pågår och jag vill inte heller nu göra det, men jag kan inte undgå att göra den reflexionen.

Personalorganisationerna och SJ:s ledning får diskutera frågan om enmansbetjäning. Jag vill här bara trycka på vad också statsrådet betonade, nämligen att anslagsfrågorna inte får bli avgörande när det gäller säkerheten för människoliv. Vi torde också vara överens om att det är beklagligt att sådana olyckor som denna måste inträffa för att säkerhetsfrågor skall aktualiseras. Det är väl naturens gång att vi inte

Svar på interpellation och frågor ang. enmansbetjäningen på snälltågslok, m. m.
 observerar säkerhetsföreskrifterna på vissa områden förrän riskerna påvisas genom en olyckshändelse.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag skulle vilja uttala min tillfredsställelse över kommunikationsministerns förklaring att han är villig att göra allt som göras kan för att öka byggnadstakten så, att trävagnarna kommer att försvinna kanske till och med tidigare än inom fem år.

Vad sedan gäller bemanningen vill jag naturligtvis inte göra anspråk på att vara sakkunnig, men jag har vid samtal under de senaste dagarna kommit i kontakt med flera SJ-män som är väldigt oroliga just över att loken skall vara enbemannade. Efter den fruktansvärda olyckan i Skultorp har oron snarare ökat än minskat. Jag vill därför trycka på nödvändigheten att de lok som för fram snälltåg skall vara tvåbemannade så länge vi inte har det automatiska tågstopp som gör att tåget stannar när linjen inte är klar.

Vad sedan gäller publiceringen av interpellationssvaret skall jag göra en liten undersökning av hur det har gått till. Om det är mitt fel ber jag om ursäkt för det.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för att kommunikationsministern ytterligare underströk sin tidigare lämnade försäkran att det redan nu är uteslutet att trävagnar skulle kunna ingå i express- eller snälltåg. Att det ändå kan gå illa har vi ju sett i detta sammanhang då det skedde en sammanstötning mellan person- och snälltåg.

Låt mig också få uttala min tillfredsställelse över ett ord kommunikationsministern yttrade, nämligen att en fördröjning av en lösning på detta problem inte får »sitta i pengar». Mycket tillfredsställande är det också, synes det mig, att kommunikationsministern ställt SJ:s ledning inför frågan om en sådan

eventuell omdisponering av de tillgängliga medlen att utrangerandet av dessa »dödsfällor» får förtursrätt. Skulle det sedan behövas mera pengar hoppas jag att kommunikationsministern kan förmå finansministern att gå med på att ett annat år ge SJ de 5 miljoner kronor SJ begärt utöver vad man nu erhållit. Det får inte sitta i pengar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 25, angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga; och

till statsutskottet propositionen nr 26, angående anslag till investeringar i försvarets fabriksfond m. m.

§ 5

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av motioner angående firmaskydd,

nr 4, i anledning av motioner om rätt till berättigande av uppgift i massmedia, och

nr 5, i anledning av motion om skydd mot publicering i massmedia av nedläggande uppgifter om enskild person;

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner,

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster, och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1965/66 jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till allmän försäkringskassa, m. m.,

nr 4, i anledning av väckta motioner om änkepension för kvinna i visst fall,

nr 5, i anledning av väckta motioner om tilläggs pension till vissa ålderspensionärer m. fl.,

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet att utöva veterinäryrket m. m. jämte i ämnet väckt motion,

nr 7, i anledning av väckt motion om alternativ tjänstgöring för vissa vapenvägrare,

nr 8, i anledning av väckta motioner om hemmafruars rätt till gratisår inom tilläggs pensioneringen,

nr 9, i anledning av väckta motioner angående socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare, och

nr 10, i anledning av väckta motioner angående deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen; samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om åtgärder för ökat rättsskydd åt politiska flyktingar,

nr 2, i anledning av väckt motion om reparationsplikt för ägare av flerfamiljs hyreshus,

nr 3, i anledning av väckta motioner om samordning av lagstiftningsarbetet inför högertrafikreformen, och

nr 4, i anledning av väckta motioner angående marklagstiftningen.

§ 6

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse,

nr 65, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

Vidare anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

§ 7

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 28, angående anslag till markförvärv för övningsfält m. m. för budgetåret 1965/66 m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 8

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Jönsson* i *Ingemarsgården* till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående möjlighet för vissa värnpliktiga att utbyta militärtjänst mot tjänstgöring som provinsialläkare.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.56.

In fidem

Sune K. Johansson